

บทที่ ๒

การเปลี่ยนแปลงของภาคธุรกิจ เอกชน

นับตั้งแต่การใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจฉบับแรกในปี ๒๕๐๔-๒๕๐๙ เป็นต้นมา จะพบว่าผลผลิตภายในประเทศที่เพิ่มขึ้นนั้น เกิดขึ้นด้วยความพยายามของประชาชนโดยลำพัง รัฐบาลทำหน้าที่เพียงส่งเสริมช่วยเหลือ เท่านั้น ในแผนพัฒนา ฉบับแรกได้ระบุไว้ว่าสิ่งสำคัญที่ควรย้ําไว้ในโครงการพัฒนาของรัฐ คือ การสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวทาง เศรษฐกิจในภาคเอกชนจากนั้นมา ๒๐ กว่าปี ภาคธุรกิจเอกชนได้เจริญเติบโตขึ้นจนมี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง เศรษฐกิจและสังคม เป็นอันมาก

ในบทนี้มีจุดมุ่งหมายจะศึกษาถึงการ เปลี่ยนแปลงของภาคธุรกิจ เอกชนทาง ด้าน เศรษฐกิจและสังคมว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งจะเป็นส่วนที่จะขยายความไปถึงบทบาท ของธุรกิจเอกชนต่อการ เมืองไทยที่จะกล่าวในบทต่อไปด้วย

๑. การเปลี่ยนแปลงโครงการการผลิตของ เศรษฐกิจไทย

ในขยวนของการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจนั้น องค์ประกอบของการ เปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันหนึ่งได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของประเทศ^๑ ซึ่งจะพิจารณาได้จากตารางที่ ๔-๗ กล่าวคือ

จากข้อมูลในตารางที่ ๔ เมื่อพิจารณาสัดส่วนของแรงงานที่ทำงานอยู่ในสาขา เศรษฐกิจต่าง ๆ แล้วพบว่า แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาค เกษตรกรรมกล่าวคือในปี ๒๕๐๓ ประเทศไทยมีกำลังแรงงานประมาณ ๑๓ ล้านคน ในจำนวนดังกล่าวร้อยละ ๘๒.๔

^๑ เกริก เกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับ ปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย (มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๔) หน้า ๘๓-๘๐.

อยู่ในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ ๔.๓ อยู่ในภาคอุตสาหกรรม และร้อยละ ๑๓.๓ อยู่ในภาคบริการ ในปี ๒๕๑๓ แรงงานในภาคเกษตรกรรมลดเหลือร้อยละ ๑๕.๓ แรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มเป็นร้อยละ ๔.๓ ภาคบริการเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๔.๔ ในปี ๒๕๑๕ แรงงานในภาคเกษตรกรรมลดลงเหลือร้อยละ ๑๕.๖ แรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖.๕ และในภาคบริการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ในปี ๒๕๒๑ แรงงานภาคเกษตรกรรมลดลงอีกเหลือร้อยละ ๑๓.๕ แรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอีกเป็นร้อยละ ๘.๖ ส่วนภาคบริการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๖.๕

ตัวเลขที่แสดงในตารางที่ ๕ เป็นเครื่องชี้ว่า นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ จนถึงปี ๒๕๒๑ เป็นระยะเวลา ๒๕ ปีจำนวนแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศยังอยู่ในภาคเกษตรกรรม แต่จำนวนร้อยละของตัวเลขในภาคเกษตรกรรมที่ลดลง แต่ไปเพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรมและภาคบริการมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามภาคเกษตรกรรมก็ยังมีจำนวนการจ้างงานที่สูงกว่าภาคการผลิตอื่นๆ

จากข้อมูลในตารางที่ ๖ ซึ่งแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนแรงงานและมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติในการผลิตสินค้าและบริการในระหว่างช่วงปี ๒๕๑๓ - ๒๕๒๑ จากตารางดังกล่าวพบว่าในปี ๒๕๑๓ แรงงานร้อยละ ๘๒.๕

ตารางที่ ๕

ประมาณจำนวนการจ้างงานจำแนกตามลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (๒๕๕๗-๒๕๖๑)

ลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	จำนวนการจ้างงาน (พันบาท)				
	๒๕๕๗	๒๕๖๓	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๖๕
๑. การผลิตสินค้า					
๑.๑ เกษตรกรรม	๘,๕๗๒	๑๑,๓๓๒	๑๓,๒๐๒	๑๔,๘๓๘	๑๖,๓๔๐
๑.๒เหมืองแร่และการขุดหิน	๑๕	๓๐	๘๗	๓๕	๕๐
๑.๓ อุตสาหกรรม	๒๑๓	๔๗๐	๖๘๓	๑,๒๑๕	๑,๔๗๕
๑.๔ การก่อสร้าง	๒๘	๖๘	๑๘๒	๒๕๕	๓๑๖
๑.๕ สาธารณูปโภค	๕	๑๖	๒๕	๓๕	๕๘
	๙,๒๓๓	๑๑,๘๘๖	๑๔,๑๗๙	๑๖,๓๖๘	๑๘,๒๘๙
๒. การค้าและบริการ					
๒.๑ การค้า	๔๖๓	๗๗๔	๘๗๖	๑,๓๕๒	๑,๖๓๘
๒.๒ การขนส่งและคมนาคม	๘๕	๑๖๖	๒๖๘	๓๕๓	๓๘๖
๒.๓ บริการ	๓๙๓	๖๕๔	๑,๑๘๔	๑,๔๗๐	๑,๘๑๐
๒.๔ อื่น ๆ	๒๓	๒๓๔	๑๔๖	-	-
รวมการผลิตบริการ	๙๖๑	๑,๘๓๓	๒,๔๗๔	๓,๒๑๕	๓,๘๓๔
รวมทั้งสิ้น	๑๐,๒๐๑	๑๓,๗๑๙	๑๖,๖๕๓	๑๙,๖๐๓	๒๒,๑๒๓
๓. สัดส่วนของแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ (ร้อยละ)					
เกษตรกรรม	(๘๘.๐)	(๘๒.๕)	(๗๙.๓)	(๗๕.๗)	(๗๓.๕)
อุตสาหกรรม	(๒.๖)	(๔.๓)	(๕.๕)	(๗.๕)	(๘.๗)
บริการ	(๙.๔)	(๑๓.๒)	(๑๕.๒)	(๑๖.๘)	(๑๗.๘)
	(๑๐๐.๐)	(๑๐๐.๐)	(๑๐๐.๐)	(๑๐๐.๐)	(๑๐๐.๐)

ที่มา : เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสริธรรม, "การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับปัญหาสิทธิมนุษยชน"

ตารางที่ ๖

เปรียบเทียบสัดส่วนแรงงานและมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติในการผลิตสินค้าและบริการ

ปี ๒๕๐๓-๒๕๒๑

(หน่วย : ร้อยละ)

การผลิตสินค้าและบริการ	สัดส่วนของจำนวนแรงงาน				สัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ			
	๒๕๐๓	๒๕๑๓	๒๕๑๙	๒๕๒๑	๒๕๐๓	๒๕๑๓	๒๕๑๙	๒๕๒๑
๑. การผลิตสินค้า								
เกษตรกรรม	๘๒.๔	๗๙.๓	๗๕.๗	๗๓.๙	๓๙.๘	๒๘.๓	๓๑.๐	๒๗.๕
อุตสาหกรรม	๔.๒	๕.๙	๑๐.๒	๘.๗	๑๘.๗	๒๕.๓	๒๖.๐	๒๗.๑
รวม	๘๖.๖	๘๕.๒	๘๕.๙	๘๒.๖	๕๘.๕	๕๓.๖	๕๗.๐	๕๔.๖
๒. การผลิตบริการ								
การค้า	๕.๗	๕.๓	๗.๑	๗.๕	๑๕.๒	๑๙.๐	๑๗.๖	๑๙.๘
การขนส่งและคมนาคม	๑.๒	๑.๖	๑.๘	๑.๘	๗.๙	๖.๓	๖.๕	๖.๒
บริการและอื่น	๖.๕	๗.๙	๕.๒	๗.๒	๑๘.๙	๒๑.๑	๑๘.๙	๑๙.๔
รวม	๑๓.๔	๑๔.๘	๑๔.๑	๑๗.๕	๔๑.๙	๔๖.๔	๔๓.๐	๔๕.๔
รวมทั้งสิ้น	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
๓. เปรียบเทียบสัดส่วนของ								
มูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อสัดส่วน								
แรงงาน (เท่า)								
เกษตรกรรม	(๐.๕)	(๐.๕)	(๐.๕)	(๐.๕)				
อุตสาหกรรม	(๔.๕)	(๔.๓)	(๒.๕)	(๓.๑)				
การค้าและบริการ	(๓.๑)	(๓.๑)	(๓.๐)	(๒.๖)				

แหล่งเดียวกับตารางที่ ๕

ตารางที่ ๗

ผลิตภัณฑ์ในประเทศ จำแนกตามสาขาการผลิต (ราคาตลาด)

จำนวน : ล้านบาท

รายการ	๒๕๐๓	๒๕๑๔	๒๕๑๖	๒๕๑๘	๒๕๒๒	๒๕๒๓
เกษตรกรรม	๒๐,๖๕๑.๗	๔๐,๐๘๖	๗๒,๙๗๖	๙๔,๐๖๓	๑๔๗,๐๗๖	๑๗๖,๓๐๓
กลีกรวม	๑๖,๐๘๒.๓	๒๗,๘๙๕	๕๖,๖๔๖	๖๙,๖๖๖	๑๐๗,๔๘๐	๑๒๘,๕๒๗
ปศุสัตว์	๒,๐๐๘	๔,๙๖๓	๕,๖๕๒	๑๑,๔๗๓	๑๖,๔๕๔	๒๓,๕๕๕
การประมง	๑,๑๕๙.๖	๔,๕๘๔	๗,๐๓๒	๘,๕๕๔	๑๓,๑๑๗	๑๓,๗๑๐
การป่าไม้	๑,๓๖๘.๘	๒,๗๒๔	๓,๖๔๖	๔,๔๗๐	๙,๑๒๕	๑๐,๖๑๑
การเหมืองแร่และหินย่อย	๗๖๕.๓	๒,๔๖๓	๒,๘๘๐	๔,๐๖๒	๑๒,๖๑๔	๑๔,๕๕๕
อุตสาหกรรม	๕,๘๘๓.๐	๒๕,๒๖๕	๓๖,๖๑๔	๕๓,๙๐๐	๑๐๙,๗๘๐	๑๒๕,๘๓๐
การก่อสร้าง	๒,๔๕๗.๘	๗,๓๒๗	๘,๓๕๘	๑๒,๘๗๓	๒๔,๒๔๐	๓๙,๐๑๑
การไฟฟ้าและประปา	๑๗๓.๘	๑,๙๐๔	๒,๖๗๒	๓,๒๙๐	๖,๐๗๕	๕,๘๐๒
การขนส่งและคมนาคม	๔,๓๓๓.๐	๘,๓๖๐	๑๒,๕๔๘	๑๘,๗๖๔	๓๗,๓๔๕	๔๗,๗๕๖
การค้าส่งและค้าปลีก	๙,๘๐๒.๗	๒๕,๕๓๒	๓๐,๓๐๘	๕๕,๖๘๑	๑๐๒,๘๕๓	๑๒๕,๔๘๘
การธนาคาร ประกันภัยฯ	๔,๕๙๐.๒	๖,๒๕๑	๘,๗๙๖	๑๔,๕๕๔	๓๑,๓๙๖	๓๙,๐๒๑
ที่อยู่อาศัย	-	๓,๐๖๘	๓,๕๐๔	๔,๔๑๕	๖,๒๘๗	๗,๓๐๒
บริหารราชการและป้องกัน ประเทศ	๖,๑๕๒.๐	๖,๖๖๔	๘,๓๐๘	๑๒,๓๒๑	๒๑,๖๒๓	๒๘,๘๓๑
การบริการ	-	๑๕,๕๘๔	๑๙,๒๖๘	๒๕,๘๗๘	๕๑,๔๘๒	๖๕,๕๓๕
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ขั้นต้น	๕๕,๑๘๙.๖	๑๕๓,๙๐๘	๒๑๑,๑๙๕	๒๙๘,๘๑๖	๕๕๖,๒๔๐	๖๗๓,๗๓๒

*

รวมภาคการบริการด้วย

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ใช้ในการผลิตทางการเกษตร แต่สามารถผลิตมูลค่าของผลิตภัณฑ์ได้เพียงร้อยละ ๓๔.๘ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติเท่านั้น ต่างกับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีแรงงานเพียงร้อยละ ๔.๒ แต่สามารถผลิตมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติได้ถึงร้อยละ ๑๘.๗ ส่วนภาคบริการมีแรงงานร้อยละ ๑๓.๔ แต่สามารถผลิตมูลค่าประชาชาติได้ร้อยละ ๔๑.๕ สถิตินี้ไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนักในปี ๒๕๑๓-๒๕๒๑

และจากข้อมูลในตารางที่ ๗ มูลค่าของผลิตภัณฑ์ ในประเทศ ปี ๒๕๐๓ ภาคเกษตรกรรมมูลค่าประมาณ ๒๐,๖๕๑ ล้านบาทขณะภาคอุตสาหกรรม มูลค่าเพียง ๔,๕๕๕ ล้านบาท (รวมเหมืองแร่และการก่อสร้าง) ในปี ๒๕๒๓ ภาคเกษตรกรรมมูลค่า ๑๗๖,๓๐๓ ล้านบาท ส่วนภาค อุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นเป็น ๑๗๙,๒๘๕ ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าเป็นร้อยละ ๒๖.๖ ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติขั้นต้น ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐ แสดงถึงการเจริญของภาคอุตสาหกรรมที่มีบทบาทมากขึ้นทุกขณะ

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านเกษตรกรรม

ช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างด้านเกษตรกรรมที่สำคัญคือ จากข้อมูลในตารางที่ ๘ ในปี ๒๕๐๓ พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชที่สำคัญหกชนิด ประมาณ ๔๔ ล้านไร่ ประมาณร้อยละ ๘๔ ไร่ปลูกข้าว ในปี ๒๕๒๒ พื้นที่เพาะปลูกเพิ่มเป็นประมาณ ๕๒ ล้านไร่ แต่พื้นที่ปลูกข้าวลดลงเหลือร้อยละ ๖๘.๑ ในขณะที่พืชผลอื่น ๆ ได้ขยายพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มขึ้น เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย และปอ รวมแล้วประมาณร้อยละ ๒๔ ซึ่งในปี ๒๕๐๓ พืชเหล่านี้มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ ๔ เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นเครื่องชี้ว่าข้าวมีความสำคัญน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับพืช ไร่ต่าง ๆ จากตารางที่ ๘ อัตราเพิ่ม ผลผลิตของข้าว

ตารางที่ ๘

ส่วนประกอบเปรียบเทียบที่ผลผลิตของพืชผลสำคัญทางชนิด ปี ๒๕๐๓-๒๕๒๒

พืชสำคัญ	พ.ศ. ๒๕๐๓			พ.ศ. ๒๕๒๒				
	พ.ท.เพาะปลูก (ไร่)	ร้อยละ	ผลผลิต (ตัน)	ไร่ (น.ก.)	พ.ท.เพาะปลูก (ไร่)	ร้อยละ	ผลผลิต (ตัน)	ไร่ (น.ก.)
๑. ข้าว	๓๗,๐๑๓	๘๓.๘	๔,๔๗๕	๒๕๖	๖๒,๗๘๗	๖๘.๑	๑๗,๕๓๒	๒๗๘
๒. ยางพารา	๓,๐๐๖	๖.๘	๑๗๒	๕๗	๗,๕๐๐	๘.๐	๕๖๐	-
๓. ข้าวโพก	๑,๗๘๔	๔.๐	๕๕๕	๓๐๕	๔,๖๖๓	๕.๕	๓,๐๓๐	๓๕๔
๔. ปอ	๘๗๗	๒.๐	๑๘๑	๒๐๗	๒,๐๐๐	๒.๒	๓๓๘	๑๖๔
๕. มันสำปะหลัง	๕๕๗	๑.๐	๑,๒๒๒	๒,๗๓๔	๘,๒๖๘	๙.๐	๑๖,๐๐๐	๑,๘๕๕
๖. อ้อย	๘๘๖	๒.๓	๕,๓๘๒	๔,๕๕๗	๓,๐๗๕	๓.๓	๒๐,๒๐๐	๖,๕๖๘
	๔๔,๑๑๔	๑๐๐.๐			๕๒,๑๔๔	๑๐๐.๐		

ที่มา : สหุศลศิริรายปีแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๔

อัตราการเพิ่มของพืชผลสำคัญในช่วงปี ๒๕๐๒-๒๕๑๘ (ร้อยละ)

พืชสำคัญ	ผลผลิต		เนื้อที่		ผลผลิตต่อไร่	
	๒๕๐๒-๑๓	๒๕๑๓-๑๘	๒๕๐๒-๑๓	๒๕๑๓-๑๘	๒๕๐๒-๑๓	๒๕๑๓-๑๘
๑. ข้าว	๒.๕	๐.๒	๒.๑	๒.๓	๐.๗	-๒.๑
๒. ยางพารา	๕.๐	๔.๘	๔.๔	๓.๗	๐.๖	๑.๑
๓. ข้าวโพด	๑๒.๕	๑๓.๕	๑๓.๓	๑๓.๓	-๐.๔	๐.๐
๔. ปอแก้ว	๑๖.๘	-๑.๕	๑๖.๐	๐.๘	๐.๖	-๒.๐
๕. มันสำปะหลัง	๖.๕	๓๗.๕	๘.๑	๓๘.๖	-๑.๖	-๐.๕
๖. อ้อย	๐.๕	๓๔.๓	๐.๑	๒๗.๐	๐.๕	๔.๗

ที่มา : ธนาคารโลก, ประเทศไทย : การมุ่งสู่กลยุทธ์ในการพัฒนาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

ในปี ๒๕๑๓-๒๕๑๘ มีเพียงร้อยละ ๐.๒ การเพิ่มเนื้อที่เพียงร้อยละ ๒.๓ ส่วนพืชไร่อื่น เช่น มันสำปะหลัง อัตราเพิ่มผลผลิตร้อยละ ๓๗.๕ และการเพิ่มเนื้อที่การผลิต ร้อยละ ๓๘.๖ และข้อมูลตารางที่ ๑๐ เป็นเครื่องชี้ได้ว่าปัจจุบันข้าวมิใช่พืชสำคัญทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว จากข้อมูลมูลค่าและปริมาณการส่งออกของพืชผลสำคัญบางชนิด จะเป็นเครื่องชี้ได้ดี มันสำปะหลังและข้าวโพด เป็นพืชทางการเกษตรที่เริ่มมีบทบาทสูงมากขึ้น

ปริมาณและมูลค่าของสินค้าออกที่สำคัญ (มูลค่าเป็นล้านบาท : ปริมาณเป็น ม.ก.)

๒๕

รายการ	๒๕๐๔	๒๕๑๔	๒๕๑๖	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒
ชื่อ : ปริมาณ มูลค่า	๑,๕๗๕,๙๙๘ ๓,๕๘๘,๑๙๘	๑,๕๗๖,๑๕๒ ๒,๘๐๘,๕๓๘	๘๕๘,๗๑๗ ๓,๕๙๕,๕๓๘	๕๕๑,๒๖๐ ๕,๕๕๒,๓๘๙	๙๕๑,๒๖๐ ๕,๕๕๒,๓๘๙	๒,๙๖๐,๕๓๕ ๑๓,๓๘๖,๕๓๕	๒,๙๖๐,๕๓๕ ๑๓,๓๘๖,๕๓๕	๒,๙๖๐,๕๓๕ ๑๓,๓๘๖,๕๓๕
ชื่อ : ปริมาณ มูลค่า	๕๖๗,๒๓๖ ๕๕๗,๒๕๖	๑,๘๐๖,๐๓๕ ๒,๑๘๕,๖๕๘	๑,๓๐๖,๑๕๒ ๒,๖๖๑,๑๕๖	๑,๓๐๖,๑๕๒ ๒,๖๖๑,๑๕๖	๒,๐๓๒,๒๓๘ ๕,๖๖๑,๑๕๖	๑,๕๖๑,๕๓๕ ๓,๖๖๑,๑๕๖	๒,๐๓๒,๒๓๘ ๕,๖๖๑,๑๕๖	๒,๐๓๒,๒๓๘ ๕,๖๖๑,๑๕๖
ชื่อ : ปริมาณ มูลค่า	๑๕๓,๘๗๗ ๖๒๖,๕๕๒	๒๗๑,๙๕๗ ๙๓๖,๐๕๕	๒๖๘,๖๘๘ ๑,๐๕๕,๒๒๙	๑๕๖,๖๘๘ ๖๕๖,๖๘๘	๑๕๖,๖๘๘ ๖๕๖,๖๘๘	๕๑,๒๖๐,๕๓๕ ๑๕๖,๖๘๘	๕๑,๒๖๐,๕๓๕ ๑๕๖,๖๘๘	๕๑,๒๖๐,๕๓๕ ๑๕๖,๖๘๘
ชื่อ : ปริมาณ มูลค่า	๑๕๓,๘๗๗ ๖๒๖,๕๕๒	๒๗๑,๙๕๗ ๙๓๖,๐๕๕	๒๖๘,๖๘๘ ๑,๐๕๕,๒๒๙	๑๕๖,๖๘๘ ๖๕๖,๖๘๘	๑๕๖,๖๘๘ ๖๕๖,๖๘๘	๕๑,๒๖๐,๕๓๕ ๑๕๖,๖๘๘	๕๑,๒๖๐,๕๓๕ ๑๕๖,๖๘๘	๕๑,๒๖๐,๕๓๕ ๑๕๖,๖๘๘

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญ พ.ศ. ๒๕๒๕ สำนักสถิติรายปี ประเทศไทย, ๒๕๐๗

๑.๒ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านอุตสาหกรรม

ฐานะของอุตสาหกรรมในปัจจุบันได้พัฒนาอย่างมากในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ มูลค่าเพิ่มจากภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑ ของผลผลิตของชาติ และเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๕.๓ ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ ร้อยละ ๑๗ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ และร้อยละ ๑๘.๑ ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ ในด้านการส่งออก พ.ศ. ๒๕๐๓ สินค้าออกของไทยเกือบทั้งหมดเป็นสินค้าเกษตรและเหมืองแร่ อัตราส่วนของสินค้าออกประเภทอุตสาหกรรมเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๐.๑ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ และร้อยละ ๒๑.๒ ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งเป็นผลให้โครงสร้างการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก^๑

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมไทย เริ่มตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มีการพยายามลดความสำคัญของรัฐบาลในกิจการอุตสาหกรรมและหันมาส่งเสริมการลงทุนในภาคเอกชนมากขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย เริ่มจากการส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนสินค้าเข้า ด้วยมาตรการคุ้มครองอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) รัฐบาลได้เน้นถึงการสนับสนุนการลงทุน ของเอกชน และจำกัดขอบเขตการดำเนินงานโดยตรงของรัฐบาลในภาคอุตสาหกรรม กฎหมายส่งเสริมการลงทุนได้ประกาศใช้โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้กำหนดมาตรการจูงใจให้ผู้ลงทุนทั้งในและนอกประเทศมาลงทุน^๒ เช่น หลักประกันว่าจะไม่

^๑ ณรงค์ชัย อัครเศรณี, การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย (ส่วนวิจัยและวางแผนบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๓), หน้า ๒-๓.

^๒ สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย, "สภาพและปัญหาของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในปัจจุบัน" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ ๔ เล่มที่ ๓ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๓), หน้า ๘๒-๘๓.

โอนกิจการ เอกชนมาเป็นของรัฐไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับ เอกชนที่ได้รับการส่งเสริม การคุ้มครองโดยการห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับที่ผลิตในประเทศและได้รับการ ส่งเสริม รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ด้านภาษีอากร เป็นต้น ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๑๒ อันเป็นช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่หนึ่งและสองนั้น นโยบายอุตสาหกรรม เป็นการส่งเสริมการทดแทนการนำเข้าโดยสนับสนุนให้นำวัสดุที่สำเร็จรูปที่ใช้ใน การผลิต มาจากต่างประเทศ นโยบายช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่สาม พ.ศ. ๒๕๑๔- ๒๕๑๘ มีนโยบายให้สิทธิประโยชน์เป็นพิเศษแก่อุตสาหกรรมส่งออก^๑ และกระจาย โรงงานอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค กฎหมายส่งเสริมการลงทุนมีการปรับปรุงแก้ไข เปลี่ยนแปลงหลายครั้งจนในปี ๒๕๒๐ ช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่สี่ มีพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. ๒๕๒๐ ใช้อยู่จนถึงปัจจุบันซึ่งให้สิทธิประโยชน์มากขึ้นแก่ผู้ ลงทุน

ผลของการส่งเสริมการลงทุน ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๒๓ มีจำนวนโครงการที่ได้รับการส่งเสริมทั้งสิ้น ๑,๒๔๓ โครงการกิจการที่ได้รับการ ส่งเสริมมากที่สุด คือ กิจการประเภทที่ใช้วัตถุดิบจากผลิตผลทางการเกษตร ได้รับการ ส่งเสริม ๓๓๒ โครงการหรือร้อยละ ๒๕.๗ รองลงมาได้แก่ประเภทบริการ ๒๔๐ โครงการหรือร้อยละ ๒๒.๔ (ตารางที่ ๑๒)

แนวโน้มการส่งเสริมการลงทุนระยะแรก ช่วงปี ๒๕๐๓-๑๕๑๔ ซึ่งเป็น ระยะส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามีโครงการที่ได้รับการส่งเสริม ๖๐๕ โครงการ ระยะที่สองช่วงปี ๒๕๑๕-๒๕๑๙ ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ ๓ เป็นระยะส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออกมีจำนวนโครงการได้รับการส่งเสริม ๔๔๕ โครงการและระยะที่สามในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔) เป็นระยะ เร่งพัฒนาการส่งออกและอุตสาหกรรมหนักจนถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๒๓ มีโครงการได้ รับการส่งเสริม ๖๕ โครงการซึ่งเป็นโครงการที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง^๒

^๑ ณรงค์ชัย อัครเศรณี, การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย, หน้า ๓

^๒ พิเศษ สุมาตีโต และคณะ, "๒๕ ปีส่งเสริมการลงทุน ได้ไม่เท่าเสีย"

ตารางที่ ๑๑

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของระบบ เศรษฐกิจไทย ๒๕๐๓-๒๕๒๒

	๒๕๐๓	๒๕๑๔	๒๕๒๒
ประชากร (ล้านคน)	๒๗.๑	๓๘.๖	๔๖.๑
- อัตราการขยายตัว (%)		๓.๐	๒.๖
รายได้ประชาชาติต่อหัว (บาท)	๒,๐๕๖	๔,๒๔๗	๑๒,๐๗๖
ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) (ล้านบาท)	๕๕,๘๑๖	๑๖๔,๖๒๖	๕๖๔,๔๓๑
- อัตราการขยายตัว (%)		๗.๑	๘.๑
มูลค่าเพิ่มภาคเกษตร (% ของ GDP)	๔๐.๐	๓๐.๐	๒๕.๘
มูลค่าเพิ่มภาคอุตสาหกรรม (")	๑๓.๑	๑๗.๐	๒๐.๔
มูลค่าเพิ่มการก่อสร้างบริการ ฯลฯ (% ของ GDP)	๔๖.๙	๕๒.๗	๕๓.๘
มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (% ของการส่งออกรวม)	๑.๔	๑๐.๑	๒๓.๔
การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม	๓.๔	๗.๗	๖.๘
มูลค่าการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรม (% ของการนำเข้ารวม)	๗๔.๖	๗๔.๒	๖๖.๑
สัดส่วนของผลผลิตอุตสาหกรรม			
ในภาคกลาง	๗๓.๒	๗๓.๙	๗๘.๙
ใน กทม.	๓๗.๔

ที่มา : ณรงค์ชัยและคณะ, การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยและนโยบาย การพัฒนาอุตสาหกรรม

๒๕๒๕-๒๕๒๕ (สมาคมนักวิจัยไทย, ๒๕๒๓), หน้า ๒๕.

ตารางที่ ๑๒

จำนวนโครงการที่ได้รับบัตรส่งเสริมจำแนกตามประเภทกิจการ (๒๕๐๓-กันยายน ๒๕๒๓)

ประเภทกิจการ	ดำเนินการแล้ว	ยังไม่ได้ดำเนินการ	รวม	ร้อยละ
๑.ผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตจากการเกษตร	๒๓๒	๑๐๐	๓๓๒	๒๕.๗
๒.บริการ	๒๐๖	๘๔	๒๙๐	๒๒.๕
๓.ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	๑๕๗	๔๒	๑๙๙	๑๕.๕
๔.แร่ โลหะ และ เซรามิก	๑๓๘	๕๖	๑๙๔	๑๕.๐
๕. เครื่องกลและ เครื่องไฟฟ้า	๑๑๘	๕๖	๑๗๔	๑๓.๕
๖. เคมีภัณฑ์	๗๒	๓๒	๑๐๔	๘.๐
รวม	๙๒๓	๓๗๐	๑,๒๙๓	๑๐๐.๐

ที่มา : คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ตารางที่ ๑๓

นโยบายของรัฐบาลผลต่อมูลค่าเพิ่มภาคอุตสาหกรรม/มูลค่าผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ

ปี	ร้อยละ	นโยบายของรัฐบาล (BOI)
๒๕๐๒	๑๓.๑๔	ก่อนเริ่มมาตรการส่งเสริมการลงทุน
๒๕๐๓-๒๕๑๔	๑๔.๐๘	ส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า
๒๕๑๕-๒๕๑๙	๑๗.๘๔	ส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก
๒๕๒๐-๒๕๒๒	๑๘.๙๐	เร่งรัดพัฒนาการส่งออกและอุตสาหกรรมหนักตลอดทั้งเน้นอุตสาหกรรมในเขตส่งเสริมการลงทุนในเขตภูมิภาคเป็นพิเศษ

ตารางที่ ๑๔

จำนวนโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมและเปิดดำเนินการแล้วจำแนกตามที่ตั้งโรงงาน

	๒๕๐๓-๒๕๑๔		๒๕๑๕-๒๕๑๙		๒๕๒๐-๒๕๒๒		๒๕๒๓-๒๕๒๕	
	จำนวน โรงงาน	ร้อยละ	จำนวน โรงงาน	ร้อยละ	จำนวน โรงงาน	ร้อยละ	จำนวน โรงงาน	ร้อยละ
ภาคกลาง	๓๓๒	๘๕	๓๐๒	๘๔	๑๒๒	๘๒	๗๕๖	๘๔
- กรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ	๒๒๗	๕๘	๑๙๙	๕๕	๗๓	๕๔	๔๙๙	๕๕
- จังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง ^{๑/}	๑๐๕	๒๗	๑๐๓	๒๙	๔๙	๓๓	๒๖๗	๒๙
ภาคเหนือ	๒๓	๖	๒๗	๘	๗	๕	๕๗	๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๒	๓	๗	๒	๔	๓	๒๓	๓
ภาคใต้	๒๓	๖	๒๓	๖	๑๕	๑๐	๖๑	๗
รวม	๓๙๐	๑๐๐	๓๕๙	๑๐๐	๑๔๘	๑๐๐	๘๘๗	๑๐๐

๑/ ส่วนใหญ่ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร และนครปฐม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ข้อที่น่าสังเกตสำหรับการส่งเสริมการลงทุน ช่วงปี ๒๕๐๓-๒๕๒๒ โรงงานที่ได้รับการลงทุนส่งเสริมและเปิดดำเนินการแล้ว ๘๙๗ แห่ง กระจุกตัวเองอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการถึง ๔๔๔ แห่ง หรือร้อยละ ๔๕ และในจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง เช่น นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร และนครปฐม ๒๖๗ แห่ง หรือร้อยละ ๔๕ นอกนั้นกระจายอยู่ในภาคต่าง ๆ ๑๔๑ แห่งหรือร้อยละ ๑๖ เท่านั้น (ตารางที่ ๑๔) ซึ่งเทียบได้กับข้อมูลในตารางที่ ๑๕ จำนวนโรงงานที่จดทะเบียนกับกองควบคุมโรงงานในปี ๒๕๒๒ ทั่วประเทศ ๒๖,๔๖๘ อยู่ในเขตกรุงเทพฯ จำนวน ๑๑,๔๙๖ และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง รวมภาคกลางมีถึง ๑๘,๖๔๘ แห่ง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรมของไทยนั้น กล่าวได้ว่ากิจการอุตสาหกรรมเกือบทั้งหมด เป็นอุตสาหกรรมขนาดเบา ผลิตภัณฑ์เพื่อสนองความต้องการภายในประเทศช่วง ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ อุตสาหกรรมสำคัญ ๔ ชนิด คือ อาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอ ในปี ๒๕๐๓ สักส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมทั้ง ๕ ประเภทสูงถึงร้อยละ ๗๑ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแต่สัดส่วนเริ่มลดลงเหลือร้อยละ ๕๔ ในปี ๒๕๒๑ ด้านอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่ต้องใช้ทุน และเทคโนโลยีการผลิตสูงชันนั้นมีอัตราการขยายตัวสูงมาก เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเลียม อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมเครื่องจักร และไฟฟ้า แต่อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมสำคัญ ๔ ประเภท ที่กล่าวมาก็ยังเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของโครงสร้างอุตสาหกรรมไทย

โดยสรุปแล้วโครงสร้างอุตสาหกรรมไทยในระยะการพัฒนาที่ผ่านมา ได้มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมที่สูงมาก มีอุตสาหกรรมใหม่ ๆ เช่น อุตสาหกรรมไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ โรงกลั่นน้ำมัน ยางรถยนต์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ฯลฯ จนเห็นชัดว่าภาค

^๑ เกริก เกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย, หน้า ๑๒๐-๑๒๑.

อุตสาหกรรมได้พัฒนาและเพิ่มบทบาทในระบบเศรษฐกิจส่วนรวมมากยิ่งขึ้น คือ สัดส่วนผลผลิตของอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๑ ของผลผลิตรวมทั้งประเทศในปี ๒๕๐๓ เป็นร้อยละ ๒๑.๐ ในปี ๒๕๒๔ เมื่อเทียบกับภาคเกษตรซึ่งมีผลผลิตประมาณร้อยละ ๒๔.๘ ในปี ๒๕๒๔^๑ และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ เชื่อว่าถ้าได้มีการปรับปรุงโครงสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพ เศรษฐกิจตลอดทั้งชาติให้มีการฟื้นฟูฐานะทางการเงินและแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ตามเป้าหมายแล้ว เศรษฐกิจของไทยจะมั่นคงก้าวไปสู่ "ประเทศที่งอุตสาหกรรม" ได้อย่างแน่นอนจะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจไทยที่การผลิตและรายได้จากภาคอุตสาหกรรมไทยจะขยายมีสัดส่วนใกล้เคียงภาคเกษตร^๒

๑.๓ การเปลี่ยนแปลงด้านบริการ

ในโครงสร้างการผลิตของแต่ละประเทศ นอกจากจะทำการผลิตสินค้าทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม แล้วยังทำการผลิตด้านบริการอีกด้วย การผลิตด้านบริการ ได้แก่ การค้า การคมนาคมขนส่ง บริการด้านการศึกษา การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายในและบริการอื่น ๆ โดยทั่วไปโครงสร้างการผลิตหลักของประเทศอยู่ที่เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมส่วนบริการนั้น เป็นเพียงส่วนประกอบของระบบการผลิต ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศจะต้องพิจารณาจากการผลิตทางด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมในการผลิตสินค้า มิได้พิจารณาจากการผลิตทางด้านบริการ^๓

^๑ จิราญ อิศรางกูร ณ อยุธยา, "นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาอุตสาหกรรม" วารสารการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๒๕), หน้า ๔๕.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๘ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕), หน้า ๑.

^๓ เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ, หน้า ๑๕๘.

กรณีของประเทศไทยพิจารณาได้จากตาราง ๖ และตารางที่ ๗ กล่าวคือ การผลิตด้านบริการของไทยใหญ่มากในปี ๒๕๐๓ สัดส่วนของภาคบริการมีทั้งหมดร้อยละ ๔๑.๔ ส่วนการผลิตด้านสินค้า (เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม) ร้อยละ ๕๘.๕ ต่อมาในปี ๒๕๒๑ สัดส่วนภาคบริการเพิ่มเป็นร้อยละ ๔๕.๕ ส่วนภาคการผลิตสินค้าลดลงเหลือร้อยละ ๕๔.๖ เท่านั้น

จากลักษณะนี้ทำให้เราพบว่าโครงสร้างการผลิตของเศรษฐกิจไทยยังอ่อนแอ กล่าวคือการผลิตที่รายได้ประชาชาติหรือผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ของเราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้เพิ่มขึ้นเพราะเราพัฒนาการผลิตสินค้าของเราให้ดีขึ้น แต่เพิ่มขึ้นเพราะการใช้จ่ายทางภาคบริการของเราขยายตัวเร็วขึ้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทยจึงเป็นไปในทางองที่ว่า ภาคบริการขยายใหญ่ขึ้นขณะที่ภาคการเกษตรยังคงล่าหลัง และภาคอุตสาหกรรมยังอ่อนแอ^๑

๒. การเปลี่ยนแปลงของภาคธุรกิจเอกชนต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทย

บทบาทของภาคธุรกิจเอกชนต่อโครงสร้างเศรษฐกิจไทย เป็นสิ่งที่ควรหันมาพิจารณามากในระยะ ๒๕ ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมือง เพราะเศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวอย่างมาก ซึ่งปัจจัยสำคัญของการขยายตัวอย่างรวดเร็วของผลผลิตในช่วง ๑๕ ปี (๒๕๐๔-๒๕๒๐) ที่ผ่านมาได้แก่การลงทุนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นการลงทุนในภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ การลงทุนเฉลี่ยในช่วงปี ๒๕๐๔-๒๕๑๔ การลงทุนของภาคเอกชนคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ ของผลิตภัณฑ์รวมประชาชาติ ส่วนการลงทุนภาครัฐบาล คิดเป็นร้อยละ ๕.๖ ช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๐ การลงทุนเฉลี่ยของภาคเอกชนเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ส่วนของภาครัฐบาลเป็นร้อยละ ๖.๒ ของผลิตภัณฑ์รวมประชาชาติ^๒ และจากการพิจารณาผลิตภัณฑ์ในประเทศ (ตารางที่ ๖,๗) ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ได้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะการค้าและการ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๒.

^๒ ธนาคารโลก ประเทศไทย, การมุ่งสู่กลยุทธ์ในการพัฒนาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม อย่างเต็มที่, หน้า ๓๒.

ธนาคารได้ขยายบทบาทของตนอย่างมากในปี ๒๕๐๓ ผลผลิตภัณฑ์ประชาชาติขึ้นต้น มูลค่าประมาณ ๕๕,๑๘๕ ล้านบาท ด้านการค้ามีมูลค่าประมาณ ๔,๘๐๒ ล้านบาท ด้านการธนาคารมีมูลค่าประมาณ ๔,๔๕๐ ล้านบาท ขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีมูลค่าประมาณ ๒๐,๖๕๑ ล้านบาท แต่พอในปี ๒๕๒๓ ผลผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ขึ้นต้น ๖๗๓,๗๓๒ ล้านบาท มูลค่าของการค้าประมาณ ๑๒๔,๔๘๘ ล้านบาท การธนาคาร ๓๔,๐๒๑ ล้านบาท รวมแล้วประมาณ ๑๖๔,๐๑๔ ล้านบาท ซึ่งใกล้เคียงกับภาคเกษตรกรรมที่มีมูลค่า ๑๗๖,๓๐๓ ล้านบาทและเมื่อพิจารณาจากการใช้จ่ายและการหารายได้ของรัฐบาล โดยเปรียบเทียบกับ เศรษฐกิจโดยรวมแล้วพบว่าบทบาททาง เศรษฐกิจของรัฐบาลอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ โดยตลอดกล่าวคือ ในปี ๒๕๐๓ การใช้จ่ายของรัฐบาลเปรียบเทียบกับมูลค่าผลผลิตภัณฑ์ประชาชาติมีเพียงร้อยละ ๑๒ เท่านั้น ต่อมาในปี ๒๕๒๒ สัดส่วนดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นเป็นเพียงร้อยละ ๑๖.๓ เท่านั้น (ตารางที่ ๑๖)

ตารางที่ ๑๖

เปรียบเทียบการใช้จ่ายและรายได้ของภาครัฐบาล

ต่อมูลค่าผลผลิตภัณฑ์ประชาชาติ

	๒๕๐๓	๒๕๐๘	๒๕๑๓	๒๕๑๘	๒๕๒๑	๒๕๒๒
๑. มูลค่าผลผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (พันล้านบาท)	๕๕.๗	๘๐.๒	๑๓๖.๓	๒๔๖.๓	๔๗๗.๓	๕๖๔.๔
๒. รายจ่ายของรัฐบาล (พันล้านบาท)	๖.๗	๑๒.๔	๒๔.๓	๔๖.๕	๗๗.๔	๙๐.๘
๓. รายได้ของรัฐบาล (พันล้านบาท)	๖.๘	๑๑.๔	๑๘.๘	๓๔.๐	๖๕.๒	๗๘.๗
๔. อัตราส่วนของรายจ่ายของรัฐบาล ต่อผลผลิตภัณฑ์ประชาชาติ	๑๒.๐	๑๕.๖	๑๘.๕	๑๙.๗	๑๖.๓	๑๖.๓
๕. อัตราส่วนของรายได้รัฐบาล ต่อผลผลิตภัณฑ์ประชาชาติ	๑๒.๒	๑๔.๘	๑๓.๘	๑๓.๒	๑๓.๗	๑๓.๘

ที่มา : เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจไทยในรอบ ๒๕ ปี

๒.๑ ปัจจัยสำคัญของความเจริญเติบโตของธุรกิจโดยทั่วไป

การพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญที่จะ เป็นสิ่งชี้บอกถึงการเจริญเติบโตของธุรกิจ พิจารณาได้จากการขยายตัวของธุรกิจการค้าและการขยายบทบาทของเงินตรา ใน ระบบเศรษฐกิจไทย

ก. การขยายตัวของธุรกิจการค้า

การเจริญเติบโตของธุรกิจการค้าในแขนงต่าง ๆ เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของการขยายตัวของธุรกิจและการสร้างชนชั้นผู้ประกอบการใหม่ ๆ เกิดขึ้นในระบบ เศรษฐกิจในช่วงยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมาธุรกิจการค้าแขนงต่าง ๆ ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจพิจารณาได้จากข้อมูลของการค้าต่างประเทศของไทย เปรียบเทียบกับมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ จากตารางที่ ๑๗ จะพบว่ายอดรวมการค้าต่างประเทศในปี ๒๕๑๒ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘ ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) หรือร้อยละ ๓๔ ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (NNP) พอในปี ๒๕๒๓ ยอดรวมการค้าต่างประเทศคิดเป็น ร้อยละ ๔๘.๕ ของผลิตภัณฑ์ในประเทศหรือร้อยละ ๖๐.๘ ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (NNP) จากการค้าต่างประเทศ เมื่อพิจารณาด้านการส่งออกนับตั้งแต่ปี ๒๕๐๑-๒๕๒๐ ข้อมูลตารางที่ ๑๘ ในรอบ ๒๐ ปี สินค้าเกษตรกรรมยังมีความสำคัญในการส่งออกอยู่ และในส่วนของสินค้าเกษตรกรรมนั้น มีพืชผลใหม่ ๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ที่เริ่มมีบทบาทในการส่งออกมากขึ้นโดยเฉพาะ ในปี ๒๕๒๑ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมีส่วน ของสินค้าส่งออกถึงร้อยละ ๑๓.๑ มากกว่า ข้าวที่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ ๑๒.๖ ขณะเดียวกันสินค้าอุตสาหกรรมก็เริ่มมีบทบาทในการส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น น้ำตาล สิ่ง ทอ เป็นต้น ข้อมูลตารางที่ ๑๘ เป็นการจำแนกโครงสร้างการส่งออกแยกตามลักษณะ ทางเศรษฐกิจช่วงปี ๒๕๐๖-๒๕๒๑ ปรากฏว่าในปี ๒๕๒๑ ผลผลิตเกษตรมีส่วนมูลค่า

เกริกเกียรติ พิพัฒนเสรีธรรม, การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจไทย
ในรอบ ๒๕ ปี (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕)
กรุงเทพฯ, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑ - ๑๓.

ส่งออกร้อยละ ๔๗.๒ ลดลงจากปี ๒๕๐๖ ร้อยละ ๕๐ ต่างจากผลิตภัณฑ์มวลรวม
มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๓ ในปี ๒๕๐๖ เป็นร้อยละ ๒๒.๗ ในปี ๒๕๒๑

ข. บทบาทของเงินตราในระบบเศรษฐกิจไทย

ในปัจจุบัน เงินได้เข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจและในชีวิตประจำวัน
ของคนเรามากมาย อิทธิพลของเงินสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่ง
ต่าง ๆ ได้ ซึ่งในทางเศรษฐกิจมีทฤษฎีมากมายที่ได้พยายามอธิบายถึงบทบาทของเงิน
ตราในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และแนวทางที่สองคือบทบาทของเงิน
ตราในฐานะที่เป็น เครื่องมือในการสะสมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ^๑

^๑เกริกเกียรติ นิตน์เสรีธรรม, "บทบาทของเงินในการสะสมความ
มั่นคงและการผูกขาดในทางเศรษฐกิจในประเทศไทย" ใน ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์
๒๕๒๕ (เอกสารประกอบงานนิทรรศการ ห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ ๔,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑๓ - ๑๑๔.

ตารางที่ 17 การค้าต่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับรายได้ประชาชาติปี 2512 - 2523

ปี	ยอดรวมการค้า ต่างประเทศ	สินค้าส่งออก	สินค้านำเข้า	ร้อยละของผลิตภัณฑ์ในประเทศ		ร้อยละของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ	
				ยอดรวมการค้า สินค้าส่งออก	สินค้านำเข้า	ยอดรวมการค้า สินค้าส่งออก	สินค้านำเข้า
2512	41,613.0	14,722.0	26,891.0	31.9	11.3	39.0	13.8
2513	41,781.6	14,772.4	27,009.2	30.7	10.9	37.8	13.4
2514	44,075.3	17,281.1	26,794.2	30.6	12.0	37.9	14.9
2515	53,366.4	22,491.3	30,875.1	32.9	13.9	40.7	17.1
2516	74,410.1	32,226.2	42,183.9	34.4	14.9	41.6	18.0
2517	114,368.8	50,325.3	64,043.5	42.4	18.7	51.8	22.8
2518	115,272.8	48,437.6	66,835.2	38.9	16.3	47.2	19.8
2519	133,673.2	60,796.6	72,876.6	39.6	18.0	47.9	21.8
2520	165,375.0	71,198.1	94,176.9	42.1	18.1	51.9	22.3
2521	191,963.8	83,065.0	108,898.8	40.8	17.7	50.7	22.0
2522	254,340.3	108,179.0	146,161.3	45.7	19.4	57.3	24.4
2523	326,449.6	133,449.2	193,000.4	48.5	19.8	60.8	24.8

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ และกองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 19

โครงสร้างการส่งออกแยกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ 2506-2521

ชื่อหมวด	สัดส่วนมูลค่าส่งออก (%)				มูลค่าส่งออก ปี 2521 (ล้านบาท)
	2506	2511	2516	2521	
1. ผลิตภัณฑ์เกษตร	80.0	71.3	53.4	47.2	39,230
2. ผลิตภัณฑ์ประมง	0.8	2.3	4.9	5.0	4,187
3. ผลิตภัณฑ์ป่าไม้	2.4	1.6	2.1	0.4	342
4. ผลิตภัณฑ์เหมืองแร่	8.0	13.6	8.6	10.5	8,751
5. ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	4.3	4.0	20.7	22.7	18,822
6. สินค้าออกอื่น ๆ	4.5	7.2	10.3	14.2	11,732
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	83,065

ที่มา : แหล่งเดียวกับตารางที่ 18

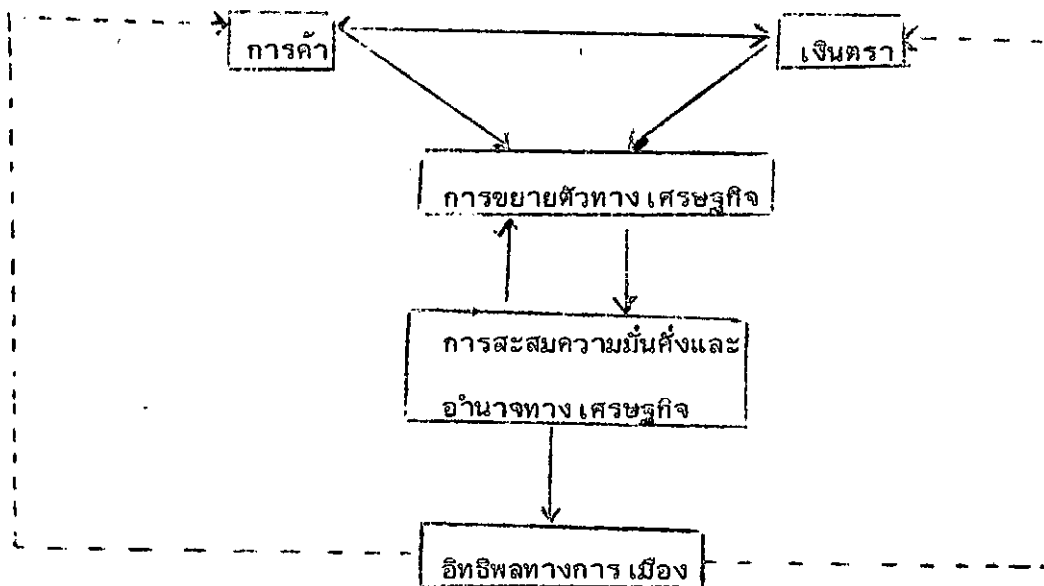
ตารางที่ 18 โครงสร้างสินค้าออกที่สำคัญ ปี 2501 - 2525

ชื่อสินค้า	สัดส่วนของสินค้าในการส่งออก (ร้อยละ)							มูลค่าส่งออก ปี 2525 (ล้านบาท)
	2501	2506	2511	2516	2521	2524	2525	
1.ข้าว	46.0	35.4	27.6	11.2	12.6	17.2	13.8	21,865.0
2.ยางพารา	20.6	19.7	13.3	14.2	9.7	7.1	5.7	9,079.3
3.ข้าวโพค	2.8	8.9	12.0	9.2	5.2	5.4	5.3	8,380.0
4.คิงุก	4.0	7.7	11.0	6.3	8.7	6.2	4.9	7,703.0
5.ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	3.0	4.5	5.6	7.9	13.1	10.7	11.2	17,703.9
6.ปอ	1.1	3.7	4.9	3.3	-	-	-	-
7.ไม้สัก	3.7	1.4	1.2	1.3	-	-	-	-
8.น้ำตาลทราย	-	1.3	-	3.6	4.8	6.3	8.1	12,897.4
9.กุ้งสด	-	-	-	2.5	1.8	1.4	1.7	2,730.0
10.ถั่วเขียว	-	-	-	1.2	1.4	-	-	-
11.สิ่งทอ/ผ้าผืน	-	-	-	2.1	2.9	2.9	3.2	5,060.8
12.อัญมณี	-	-	-	1.9	1.9	3.3	3.7	5,800.0
13.ใบยาสูบ	1.3	-	-	-	1.4	1.1	1.6	2,608.9
14.แผงวงจรไฟฟ้า	-	-	-	-	2.6	4.1	4.2	6,696.0
15.ผลไมกระป๋อง	-	-	-	-	1.5	1.3	1.3	1,995.1
16.ปลาหมึกสดแช่เย็น	-	-	-	-	-	0.9	1.2	1,840.0
17.เสื้อผ้าสำเร็จรูป	-	-	-	-	-	4.5	5.4	8,596.2
18.อาหารทะเลกระป๋อง	-	-	-	-	-	1.4	1.8	2,900.0
รวมสินค้าออกที่สำคัญ	82.5	82.5	75.7	66.0	69.9	73.8	73.1	115,855.6
สินค้าอื่น ๆ	17.5	17.5	24.3	34.0	30.1	26.2	26.9	42,744.4
รวมสินค้าออกทั้งสิ้น	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	158,600.0

ที่มา : หน่วยวิจัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย
และ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

แผนภาพที่ ๑

บทบาทของการค้าและ เงินตราในการสะสมความมั่นคงและการผูกขาดทาง เศรษฐกิจ



จากแผนภาพที่ ๑ เกริก เกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม นักเศรษฐศาสตร์ไทยใช้อธิบายถึงบทบาทของเงินตราในการสะสมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ^๑ ซึ่งเริ่มจากการค้าขายแลกเปลี่ยนกันอันนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าขายย่อมมีการได้เปรียบเสียเปรียบ ผู้ได้เปรียบก็จะได้กำไรมากสามารถสะสมหรือออกกำไรเพื่อลงทุนต่อไปทำให้มีพลังอำนาจทางเศรษฐกิจและการสะสมความมั่นคงซึ่งช่วงนี้เงินตราจะเข้ามามีบทบาทเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนสินค้าบริการต่าง ๆ อันเป็นตัวเร่งการขยายตัวได้นอกจากนี้ผู้มีอำนาจ อาจใช้เงินตราเป็นตัวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในแนวทางที่ตนต้องการ ได้อีกด้วย เช่น ระบบการกักตุนหรือให้สินเชื่อก็จะช่วยให้มีการ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔-๑๑๖.

ซื้อขายสินค้ามากขึ้น นำไปสู่การขยายการผลิตและสะสมความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น การที่หน่วยเศรษฐกิจใดสามารถสะสมความมั่นคงทางเศรษฐกิจจนสามารถผูกขาดได้นั้น อาจใช้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ ทำการครอบงำรัฐบาลหรือกลไกของรัฐได้ ทำให้นโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ออกมาในทางที่กลุ่มตนต้องการได้

สำหรับในระบบ เศรษฐกิจไทยแล้ว เงินตราได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก เกิดการขยายตัวของระบบธนาคารและการใช้เงิน เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทำให้เศรษฐกิจ ในภูมิภาคต่าง ๆ เปลี่ยนจากระบบ เศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนที่พึ่งตนเองมาเป็นระบบ เศรษฐกิจแบบใช้เงินตราที่ทำการผลิตเพื่อการค้าและพึ่งพาสินค้าจากท้องถิ่นมากขึ้น ปัจจุบันประเทศไทยมีธนาคารพาณิชย์ทั้งสิ้น ๓๐ ธนาคาร เป็นธนาคารที่จดทะเบียนในประเทศ ๑๖ ธนาคารและสาขาของธนาคารต่างประเทศ ๑๔ ธนาคาร (ตารางที่ ๒๐) อัตราส่วนเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ เพิ่มขึ้นจากประมาณร้อยละ ๒๗ ในปี ๒๕๑๖ เป็นประมาณร้อยละ ๓๓ ในปี ๒๕๒๔ (ตารางที่ ๒๑) ปริมาณเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากจากปี ๒๕๐๔ ยอดเงินฝากรวมของระบบธนาคารพาณิชย์ ๑๗,๔๔๔.๖ ล้านบาท และได้ขยายยอดเงินฝากเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปี ๒๕๒๔ ยอดเงินฝากสูงถึง ๒๔๖,๘๘๘ ล้านบาท ข้อที่น่าสังเกตสำหรับยอดเงินฝากคือในปี ๒๕๐๔ สัดส่วนเงินฝากของกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕ ต่างจังหวัดร้อยละ ๒๗.๕ อัตราส่วนนี้ได้เปลี่ยนแปลง สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นในต่างจังหวัดตลอดมาจนถึงปี ๒๕๒๔ เป็นอัตราส่วนในกรุงเทพฯ ร้อยละ ๖๐.๕ และต่างจังหวัดร้อยละ ๓๕.๑ ซึ่งให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคได้เจริญเติบโตมากขึ้น (ตารางที่ ๒๒)

การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าเงินออมที่ระบบ

เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจไทยในรอบ ๒๕ ปี, หน้า ๑๒.

ธนาคารพาณิชย์ระดมเงินออมมาได้นั้น ถูกจัดสรรไปใช้ในธุรกิจใดบ้าง จากตารางที่ ๒๓ ธนาคารพาณิชย์ไทยให้สินเชื่อก่อประเภทการค้าและบริการประมาณร้อยละ ๗๐ มาตลอด ตั้งแต่ปี ๒๕๐๕ จนถึงปี ๒๕๒๔ ลดเหลือร้อยละ ๖๓ ส่วนภาคการผลิตให้สินเชื่เพียงร้อยละ ๓๐ เท่านั้นในปี ๒๕๐๕ และเพิ่มเป็นร้อยละ ๓๗ ในปี ๒๕๒๔ เฉพาะในส่วนของสินเชื่ เพื่อการผลิตสินค้าให้สินเชื่แก่กิจการอุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตร กล่าวคือปี ๒๕๐๕ อุตสาหกรรมได้สินเชื่ร้อยละ ๑๔.๗ เกษตรร้อยละ ๓.๗ พอถึงปี ๒๕๒๔ อุตสาหกรรมร้อยละ ๒๒.๖ ขณะที่เกษตรได้เพียงร้อยละ ๖.๒ การให้สินเชื่ของธนาคารพาณิชย์ในลักษณะนี้เป็นผลให้ธุรกิจด้านการค้า บริการ และอุตสาหกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก เปรียบเทียบได้จากผลิตภัณฑ์ในประเทศปี ๒๕๒๓ (ตารางที่ ๗) มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติขั้นต้นประมาณ ๖๗๓ พันล้านบาท เป็นประเภทการค้า ธนาคาร และบริการ ๓๑๘ พันล้านบาท อุตสาหกรรม ๑๗๔ พันล้านบาท เป็นประเภทการค้า ธนาคารและบริการ ๓๑๘ พันล้านบาท อุตสาหกรรม ๑๗๔ พันล้านบาท เกษตร ๑๗๖ พันล้านบาท จากลักษณะนี้ปัญหาจึงเกิดขึ้นแก่ภาคเกษตรกรรมที่มีประชาชนเกี่ยวข้องกับการผลิตมากที่สุดแต่ได้รับสินเชื่ เพื่อขยายการผลิตน้อยที่สุดและมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติน้อยที่สุด

ตารางที่ ๒๐ ธนาคารพาณิชย์ที่เปิดดำเนินการ

ธนาคารพาณิชย์ไทย	วันเปิดดำเนินการ	สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ	วันเปิดดำเนินการ
๑. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	๑ เม.ย. ๒๔๔๔	๑. ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ จำกัด	๒๖ ธ.ค. ๒๔๓๖
๒. ธนาคารกรุงเทพ	๑๑ ต.ค. ๒๔๗๖	๒. ธนาคารชาร์เตอร์ จำกัด	พ.ค. ๒๔๓๗
๓. ธนาคารเอเซีย จำกัด	๒๓ ต.ค. ๒๔๘๒	๓. ธนาคารแห่งอินโดจีนและสุเอซ จำกัด	๒๗ ก.พ. ๒๔๔๐
๔. ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด	๒๔ พ.ค. ๒๔๘๔	๔. ธนาคารซีไอที จำกัด	๒๓ ก.ค. ๒๔๔๒
๕. ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด	๑๗ พ.ย. ๒๔๘๗	๕. ธนาคารกวางตุ้ง จำกัด	๓๓ ก.ค. ๒๔๖๒
๖. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	๑๐ ธ.ค. ๒๔๘๗	๖. ธนาคารเมอร์แคนไทส์ จำกัด	๑๕ มิ.ค. ๒๔๖๖
๗. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด	๒ เม.ย. ๒๔๘๘	๗. ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศไทย จำกัด	๑๐ ต.ค. ๒๔๔๐
๘. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด	๘ มิ.ย. ๒๔๘๘	๘. ธนาคารภารตโอเวอร์ซีส์ จำกัด	๒๓ ธ.ค. ๒๔๔๐
๙. ธนาคารแหลมทอง จำกัด	๒๐ ธ.ค. ๒๔๘๑	๙. ธนาคารแห่งอเมริกา จำกัด	๑๖ ต.ค. ๒๔๔๒
๑๐. สหธนาคาร จำกัด	๑๑ มิ.ค. ๒๔๘๒	๑๐. ธนาคารมิตซูบิชิ จำกัด	๒๒ พ.ย. ๒๔๘๔
๑๑. ธนาคารไทยทุน จำกัด	๘ เม.ย. ๒๔๘๒	๑๑. ธนาคารแห่งโตเกียว จำกัด	๒๕ มิ.ย. ๒๔๐๔
๑๒. ธนาคารศรีนคร จำกัด	๒๑ ส.ค. ๒๔๘๓	๑๒. ธนาคารเซลแมนฮัตตัน จำกัด	๑ มิ.ค. ๒๔๐๗
๑๓. ธนาคารทหารไทย จำกัด	๘ พ.ย. ๒๔๐๐	๑๓. ธนาคารสหมลายน จำกัด	๒๕ ก.พ. ๒๔๐๗
๑๔. ธนาคารมหานคร จำกัด	๑๗ ส.ค. ๒๔๐๓	๑๔. ธนาคารยูโรเปียน เอเชีย จำกัด	๓๓ ก.ค. ๒๔๒๑
๑๕. ธนาคารเอเซียทรัสต์ จำกัด	๒๐ ต.ค. ๒๔๐๘		
๑๖. ธนาคารกรุงไทย จำกัด	๑๕ มิ.ค. ๒๔๐๘		

ตารางที่ ๒๑

เปรียบเทียบ เงินฝากของธนาคารพาณิชย์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP)

หน่วย : ล้านบาท

ปี	เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ๑/	ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ณ ราคาตลาด	อัตราส่วนของเงินฝากต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (ร้อยละ)
๒๕๑๖	๕๘,๓๗๒.๕	๒๑๖,๑๑๕.๐	๒๗.๐๑
๒๕๑๗	๘๖,๕๕๘.๕	๒๙๖,๔๐๕.๐	๒๙.๒๐
๒๕๒๐	๑๓๑,๐๗๔.๘	๓๔๑,๐๑๖.๐	๓๓.๕๒
๒๕๒๒	๑๗๕,๖๒๔.๘	๕๔๖,๔๔๕.๐	๓๒.๑๔
๒๕๒๔	๒๕๔,๔๐๒.๑	๗๘๕,๘๘๐.๐ ^{๒/}	๓๓.๐๗ ^{๒/}

หมายเหตุ ๑/ ไม่รวมเงินฝากระหว่างธนาคาร

๒/ เป็นตัวเลขประมาณการ

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

สัดส่วนของเงินฝากกรุงเก่า และต่างประเทศของระบบธนาคารพาณิชย์

ปี	กรุงเก่า		ต่างประเทศ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๕.๓. ๒๕๐๙	๑๓,๐๕๘.๖	๗๒.๕	๔,๙๕๑.๐	๒๗.๕	๑๗,๙๘๙.๖	๑๐๐
๒๕๑๐	๑๕,๒๒๘.๑	๗๓.๐	๕,๖๙๘.๐	๒๗.๐	๒๐,๙๒๖.๑	๑๐๐
๒๕๑๑	๑๘,๑๕๓.๓	๗๓.๗	๖,๕๗๘.๙	๒๖.๓	๒๔,๗๓๒.๒	๑๐๐
๒๕๑๒	๒๐,๓๘๑.๒	๗๒.๒	๗,๘๕๓.๑	๒๗.๘	๒๘,๒๓๔.๓	๑๐๐
๒๕๑๓	๒๒,๐๐๕.๘	๗๐.๘	๙,๕๘๘.๕	๒๕.๒	๓๑,๕๙๔.๓	๑๐๐
๒๕๑๔	๒๓,๒๕๕.๗	๗๐.๕	๑๐,๕๑๓.๒	๒๙.๕	๓๓,๗๖๘.๙	๑๐๐
๒๕๑๕	๒๓,๕๑๘.๖	๖๙.๓	๑๐,๘๖๖.๙	๓๐.๗	๓๔,๓๘๕.๕	๑๐๐
๒๕๑๖	๒๐,๐๙๕.๙	๖๙.๓	๑๘,๖๕๘.๘	๓๑.๗	๓๘,๗๕๔.๗	๑๐๐
๒๕๑๗	๒๔,๑๑๑.๘	๖๙.๐	๑๐,๗๑๑.๒	๓๑.๑	๓๔,๘๒๓.๐	๑๐๐
๒๕๑๘	๒๕,๖๙๑.๑	๖๙.๐	๑๑,๑๑๕.๓	๓๑.๐	๓๖,๘๐๖.๔	๑๐๐
๒๕๑๙	๒๗,๒๕๓.๙	๖๓.๖	๑๕,๒๑๘.๐	๓๖.๖	๔๒,๔๗๑.๙	๑๐๐
๒๕๒๐	๒๙,๒๕๓.๙	๖๓.๖	๑๖,๕๕๙.๗	๓๖.๔	๔๕,๘๑๓.๖	๑๐๐
๒๕๒๑	๓๑,๙๖๙.๐	๖๓.๕	๑๘,๕๐๖.๘	๓๖.๖	๕๐,๔๗๕.๘	๑๐๐
๒๕๒๒	๓๑,๖๘๙.๗	๖๑.๘	๑๙,๑๕๕.๙	๓๖.๒	๕๐,๘๔๕.๖	๑๐๐
๒๕๒๓	๓๑,๒๕๓.๑	๖๑.๘	๑๙,๑๕๕.๙	๓๖.๒	๕๐,๔๐๘.๐	๑๐๐
(๓.๓. ๒๕๒๔)	๑๕๐,๒๕๓.๑	๖๐.๘	๙๖,๖๓๕.๙	๓๙.๑	๒๔๖,๘๘๙.๐	๑๐๐

หมายเหตุ : รวมเงินฝากระหว่างธนาคาร

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์แยกตามสาขาเศรษฐกิจ

(หน่วย : ร้อยละ)

ประเภทสินเชื่อ	๒๕๐๕	๒๕๑๕	๒๕๑๘	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	๒๕๒๓	๒๕๒๔	จำนวนเงินให้ สินเชื่อปี๒๕๒๔ (ล้านบาท)
เงินเชื่อให้การผลิตสินค้า									
๑. เกษตร	๓.๗	๒.๒	๓.๔	๕.๒	๕.๔	๕.๔	๕.๖	๖.๒	๑๖,๐๔๒.๑
๒. เหมืองแร่	๒.๒	๑.๒	๐.๗	๐.๕	๐.๗	๐.๖	๐.๘	๐.๗	๑,๘๐๖.๗
๓. อุตสาหกรรม	๑๔.๕	๑๔.๕	๑๕.๕	๑๕.๕	๑๕.๕	๑๗.๓	๑๘.๓	๒๒.๖	๕๘,๓๒๕.๓
๔. การก่อสร้าง	๗.๕	๖.๐	๕.๖	๕.๕	๕.๒	๕.๑	๕.๓	๕.๑	๑๓,๐๓๓.๕
๕. สาธารณูปโภค	๒.๘	๑.๑	๑.๑	๒.๑	๒.๕	๒.๓	๓.๑	๒.๓	๕,๕๖๓.๕
รวม	๓๑.๕	๒๖.๕	๒๙.๗	๓๒.๑	๓๒.๒	๓๐.๗	๓๓.๑	๓๖.๕	๙๕,๑๗๕.๑
เงินเชื่อการค้าและธุรกิจการเงิน									
๖. การนำสินค้าเข้า	๒๒.๗	๑๗.๕	๑๕.๐	๑๒.๗	๑๑.๔	๑๓.๓	๑๓.๒	๙.๗	๒๕,๑๑๐.๑
๗. การส่งสินค้าออก	๑๓.๗	๙.๓	๑๒.๓	๑๐.๗	๑๑.๑	๑๒.๘	๑๑.๑	๑๐.๑	๒๖,๐๗๗.๐
๘. การค้าปลีกและส่ง	๑๔.๔	๒๒.๔	๑๙.๕	๒๒.๔	๒๓.๔	๒๒.๔	๒๒.๑	๒๒.๘	๕๘,๘๖๖.๕
๙. การธนาคารและธุรกิจการเงิน	๐.๕	๔.๕	๖.๕	๕.๗	๖.๐	๖.๓	๖.๕	๕.๕	๑๒,๗๘๘.๕
๑๐. ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	-	๕.๒	๕.๑	๓.๑	๒.๗	๓๐.๐	๓.๐	๒.๗	๖,๕๗๒.๗
รวม	๕๑.๓	๕๙.๔	๕๗.๔	๕๕.๑	๕๕.๑	๕๗.๘	๕๕.๔	๕๐.๒	๑๒๙,๗๒๕.๑
สินเชื่อที่ให้แก่บริการและอื่น ๆ									
๑๑. บริการ	๕.๕	๕.๘	๕.๓	๕.๕	๓.๕	๓.๕	๓.๗	๕.๗	๑๒,๐๓๒.๓
๑๒. การบริโภครวมของเอกชน	๘.๖	๘.๖	๘.๕	๘.๓	๘.๘	๗.๕	๗.๕	๘.๒	๒๑,๑๘๘.๕
๑๓. อื่น ๆ	๓.๑	๐.๐๓	๐.๐๖	๐.๐๔	-	๐.๑	-	-	-
รวม	๑๗.๒	๑๔.๔๓	๑๒.๘๖	๑๒.๗๔	๑๒.๗	๑๑.๕	๑๑.๑	๑๒.๙	๓๓,๒๑๗.๒
รวมทั้งสิ้น (ร้อยละ)	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	-
จำนวนเงิน (พันล้านบาท)	๕.๓๕	๓๕.๘๕	-	๑๒๒.๘๑	๑๖๖.๐๘	๑๘๘.๓๖	๓๒๕.๓๖	๕๕๘.๑๒	๒๕๘,๑๑๗.๕

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

๒.๒ การผูกขาดทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

จากการศึกษาของเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม¹ เกี่ยวกับการผูกขาดทางเศรษฐกิจในสังคมไทย ซึ่งทำการศึกษาศึกษาโดยการวิเคราะห์ลักษณะของการกระจุกตัวทางธุรกิจ และลักษณะการเป็นเจ้าของในธุรกิจที่สำคัญบางประเภท ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

๑. การกระจุกตัวในธุรกิจการเงิน จากการศึกษาในข้อ ๒.๑ (ข)

พบว่าสถาบันทางการเงินมีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก ลักษณะที่สำคัญของธุรกิจการเงินของไทย คือ การผูกขาดหรือการกระจุกตัว จากข้อมูลในตารางที่ ๒๔-๒๖ จะพบว่า

ก) จากข้อมูลในปี ๒๕๒๒ ธุรกิจการเงินของไทยมีทั้งสิ้น ๒๔๔ บริษัท (ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ฯลฯ) มีทรัพย์สินรวม ๓๖๓,๐๐๔ ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นธุรกิจการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ จำนวน ๓๐ บริษัท ยอดทรัพย์สิน ๒๔๔,๖๑๔ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๑๖ ของทรัพย์สินสถาบันทางการเงินทั้งหมด และในกลุ่มของธนาคารพาณิชย์เอง มีธนาคารใหญ่ ๖ ราย มีทรัพย์สินถึงร้อยละ ๗๕.๓ ของทรัพย์สินธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด

ข) พิจารณาจากยอดเงินฝากรวมของธนาคารพาณิชย์ตั้งแต่ปี ๒๕๒๑-๒๕๒๕ เงินฝากรวมจะอยู่ในธนาคารใหญ่ ๖ ราย เสียส่วนมาก คือ ธนาคารกรุงเทพ กรุงไทย กสิกรไทย ไทยพาณิชย์ กรุงศรีอยุธยา และกรุงเทพฯพาณิชย์การ ปี ๒๕๒๕ ยอดเงินฝากรวมระบบธนาคารพาณิชย์ ๓๖๑,๘๖๓ ล้านบาท เป็นยอดของธนาคารใหญ่ ๖ ราย ๒๔๕,๘๓๔ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๔ ของยอดเงินฝากทั้งหมด

ค) การกระจุกตัวของธุรกิจการเงินขึ้นอยู่กับกลุ่มเพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น ข้อมูลตารางที่ ๒๖ ทรัพย์สินของกลุ่มธนาคารพาณิชย์และบริษัทในเครือปี ๒๕๒๒ จำนวนกลุ่มธุรกิจ ๑๒ กลุ่ม มีบริษัท ๔๐๓ บริษัท ยอดทรัพย์สินรวม ๓๐๔,๕๓๖ ล้านบาท

ง) ในระบบธุรกิจการเงินของไทยนั้นมีการผูกขาด (กระจุกตัว) สูงมากบริษัทใหญ่ ๆ และธุรกิจการเงินต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทอยู่ในกลุ่มเครือ

¹ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย (สถาบันไทยคดีศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔)

ญาติทั้ง ๑๒ กลุ่ม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มเป็นอย่างดี ทำให้กลุ่มธุรกิจดังกล่าวสามารถผูกขาดทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากการประกอบธุรกิจทุกประเภทต้องอาศัยเงินทุนและสินเชื่อกัน

๒. การกระจุกตัวในธุรกิจส่งออก

ดังที่ศึกษาถึงการขยายตัวของธุรกิจการค้า (ข้อ ๒.๑-ก) ว่ามีส่วนสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นอันมาก ยอดรวมของสินค้าส่งออกในปี ๒๕๒๒ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๔ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศ แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจุกตัวของผู้ส่งสินค้าออกดังตารางที่ ๒๗ พบว่าในปี ๒๕๒๒ สินค้าออกสำคัญ ๖ ชนิด คือ ข้าว ยางพารา ฝักบุก ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และน้ำตาลดิบ คิดเป็นร้อยละ ๔๔ ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดในจำนวนผู้ส่งออกสินค้าขึ้นอยู่กับผู้ส่งออกไม่กี่ราย เช่น ข้าว ผู้ส่งออกรายใหญ่ ๑๐ รายจากผู้ส่งออก ๔๔ ราย มีปริมาณการส่งออกถึงร้อยละ ๔๑ ข้อมูลตารางที่ ๒๘-๒๙ แสดงถึงการส่งออกข้าวโพดสูงสุดปี ๒๕๒๔ เฉพาะ ๑๐ บริษัทใหญ่ มีจำนวนส่งออกถึงร้อยละ ๓๖ ของผู้ส่งออกทั้งหมด ๒๐๔ บริษัท และการส่งออกข้าวปี ๒๕๒๔ ขึ้นอยู่กับกลุ่ม/บริษัท ๑๒ บริษัทคิดเป็นร้อยละ ๖๗ ของการส่งออกทั้งหมด

๓. การกระจุกตัวของธุรกิจอุตสาหกรรม

ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นใน เศรษฐกิจของไทยในปี ๒๕๒๓ มูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติขึ้นต้นมาจากภาคอุตสาหกรรมถึง ๑๗๔,๒๔๔ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๖๖ ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมนับตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย ทำให้เกิดลักษณะของการผูกขาดทางอุตสาหกรรมขึ้นได้ ดังข้อมูลในตารางที่ ๓๐-๓๑ แสดงการกระจุกตัวทางอุตสาหกรรมที่สำคัญบางประเภทในช่วงปี ๒๕๒๑-๒๕๒๒ มีกิจการหลายประเภทที่ผูกขาดการผลิตรายเดียว เช่น บู่เคมี กระจกแผ่น การสกัดน้ำมันละหุ่ง เป็นต้น

การขยายอาณาจักรการเข้าไปควบคุมผูกขาดเศรษฐกิจของประเทศทั้งหมดในด้านการค้า การเงิน การอุตสาหกรรม รวมทั้งด้านบริการ และวิสาหกิจเกษตรกรรมนั้นพิจารณาได้จาก แผนภาพที่ ๒ แสดงรูปแบบพื้นฐานในการขยายอาณาจักรธุรกิจของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย ซึ่งเริ่มจากการทำธุรกิจการค้ารวมทั้งการค้าต่างประเทศ กลุ่มธุรกิจที่สำคัญหลายกลุ่มก็เริ่มต้นจากธุรกิจการค้า เช่น กลุ่มโสภณพานิช ลำชา่ว เป็นต้น (ดู

ตารางที่ ๒๖) กิจการค้าต้องอาศัยเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์กลุ่มนายทุนการค้าก็เริ่มเข้าไปดำเนินกิจการด้านการเงินด้วยการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ขึ้นมา เช่น ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารแหลมทอง และธนาคารไทยธนุ และต่อมาได้ขยายกิจการไปสู่ธุรกิจการเงินประเภทอื่น ๆ การควบคุมสถาบันทางการเงินได้จึงทำให้มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูง และจาก การส่งเสริมอุตสาหกรรมตามนโยบายรัฐบาลกิจการอุตสาหกรรมต้องใช้เงินลงทุนสูง จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากสถาบันทางการเงิน ทำให้นายทุนธนาคารเข้าไปมีอิทธิพลในธุรกิจอุตสาหกรรมด้วย นอกจากนั้นอาจมีการขยายกิจการไปสู่ธุรกิจบริการต่าง ๆ และวิสาหกิจเกษตรกรรมขนาดใหญ่ด้วย เช่น กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ของตระกูลเจียรานนท์ กลุ่มเมทาโกของตระกูลเสียวไพรัตน์ กลุ่มเซ็นทาโกของตระกูลแต่โพธิพงษ์ เป็นต้น¹

การผูกขาดทางเศรษฐกิจของไทยสรุปได้จากข้อมูลในตารางที่ ๓๒ คือ

๑. กลุ่มนายทุนธนาคารกับสถาบันทางการเงินและบริษัทในเครือที่มีทรัพย์สินตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ ล้านบาทขึ้นไปมี ๔ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๓๑๖ บริษัท จำนวนทรัพย์สินรวม ๒๖๓,๔๔๔ ล้านบาท

๒. กลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์ กับสถาบันทางการเงินและบริษัทในเครือที่มีทรัพย์สิน ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ ล้านบาท มี ๗ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๘๗ บริษัท จำนวนทรัพย์สิน ๔๔,๕๔๑ ล้านบาท

เมื่อรวมข้อ ๑ และ ๒ จะมีนายทุนธนาคารพาณิชย์กับสถาบันทางการเงินอื่น ๆ ทั้งหมด ๑๒ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๔๐๓ บริษัท จำนวนทรัพย์สินรวมเท่ากับ ๓๐๘,๕๓๖ ล้านบาท

๓. กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ที่มีทรัพย์สิน ๓,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ ล้านบาท มี ๑๒ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๓๕๔ บริษัท จำนวนทรัพย์สินรวม ๖๓,๗๕๖ ล้านบาท

¹ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย, หน้า ๓๔๗-๓๕๔.

๔. กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ที่มีทรัพย์สิน ๒,๐๐๐-๒,๕๐๐ ล้านบาท มี ๖ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๓๒ บริษัท จำนวนทรัพย์สินรวม ๑๔,๗๘๔ ล้านบาท

๕. กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ที่มีทรัพย์สิน ๑,๐๐๐-๑,๕๕๐ ล้านบาท มี ๑๖ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๑๔๕ บริษัท จำนวนทรัพย์สินรวม ๒๐,๕๓๔ ล้านบาท

๖. กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่มีทรัพย์สิน ๕๐๐-๕๕๐ ล้านบาท มี ๑๔ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๑๓๔ บริษัท จำนวนทรัพย์สินรวม ๑๓,๕๒๕ ล้านบาท

๗. กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ที่มีทรัพย์สิน ๑๐๐-๔๙๐ ล้านบาท มี ๓๑ กลุ่ม ควบคุมบริษัทในเครือ ๑๗๘ บริษัท จำนวนทรัพย์สินรวม ๗,๓๓๐ ล้านบาท

เมื่อรวมข้อ ๑-๗ และเศรษฐกิจของไทยจะอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มธุรกิจการเงิน อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม จำนวน ๕๖ กลุ่ม ซึ่งควบคุมบริษัทในเครือ ๑,๒๓๐ บริษัท มีทรัพย์สินรวมกัน ๔๒๔,๑๒๒ ล้านบาท

ลักษณะการควบคุมผูกขาดทาง เศรษฐกิจไทยดังกล่าวย่อมมีผลต่อการเมืองของไทยอย่างแน่นอน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไปเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจเอกชน

ตารางที่ ๒๔

ระดับการกระจุกตัวทางธุรกิจในธุรกิจการเงิน ปี ๒๕๒๒

(หน่วย : ร้อยละ)

ประเภทของธุรกิจ	จำนวนบริษัท		อัตราร้อยละของทรัพย์สินที่เป็นของบริษัทใหญ่	ทรัพย์สินรวม	
	รวม	รายใหญ่		ล้านบาท	ร้อยละ
๑. ธนาคารพาณิชย์	30	6	75.30	294,615	81.16
๒. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	82	15	44.98	50,085	13.80
๓. บริษัทเงินทุน	30	10	57.52	6,221	1.71
๔. บริษัทหลักทรัพย์	16	5	88.26	2,028	0.56
๕. บริษัทเครดิตฟองซิเออร์	33	10	74.80	3,297	0.91
๖. บริษัทประกันชีวิต	12	2	69.96	3,996	1.10
๗. บริษัทประกันภัย	56	10	48.80	2,767	0.76
รวมทั้งสิ้น	259	-	-	363,009	100.00

ที่มา เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย (หน้า ๗๔-๗๕)

ตารางที่ ๒๔

เงินฝากรวมของธนาคารพาณิชย์

ธนาคาร	เงินฝากรวม					ร้อยละ
	2521	2522	2523	2524	2525	
๑. กรุงเทพ	60,331	65,884	82,637	103,269	127,558	35.2
๒. กรุงไทย	26,699	28,123	32,865	40,589	52,469	14.5
๓. กสิกรไทย	20,375	22,557	30,985	40,912	47,566	13.1
๔. ไทยพาณิชย์	10,070	11,294	14,253	16,719	23,249	6.4
๕. กรุงศรีอยุธยา	10,598	11,067	12,758	14,489	17,603	4.9
๖. กรุงเทพพาณิชย์การ	6,578	7,672	11,300	14,956	17,389	4.8
๗. ศรีนคร	7,023	7,998	9,865	12,032	16,276	4.5
๘. นครหลวงไทย	7,159	7,359	8,655	10,050	11,825	3.3
๙. มหานคร	5,553	6,224	7,787	8,532	10,490	2.9
๑๐. ทหารไทย	4,771	5,842	7,445	9,226	12,052	3.3
๑๑. เอเชีย	3,720	4,062	5,089	6,082	7,419	2.0
๑๒. เอเชียทรีสต์	4,129	4,269	4,788	5,049	5,360	1.5
๑๓. สหธนาคาร	3,089	3,543	4,019	4,673	5,825	1.6
๑๔. ไทยท努	1,676	1,932	2,360	2,741	3,385	1.0
๑๕. แผลมทอง	1,079	1,226	1,499	1,779	2,022	0.6
๑๖. หวังหลี	457	542	639	1,067	1,475	0.4
รวมระบบ ธนาคารพาณิชย์	173,308	189,594	236,944	292,165	361,963	100.0

ที่มา : ธพ. ๑๑๑ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๒๖

ทรัพย์สินของกลุ่มธนาคารพาณิชย์และบริษัทในเครือ พ.ศ. ๒๕๒๒

(หน่วย: ล้านบาท)

ชื่อกลุ่ม	จำนวนบริษัท	ทรัพย์สิน	หมายเหตุ
๑. กลุ่มโสมณพาณิชย์			- เป็นกลุ่มธุรกิจสำคัญที่สุด เริ่มต้นธุรกิจด้วยการค้าข้าว
ธุรกิจการเงิน	15	115,382	การส่งออก การประกันภัย และธนาคารพาณิชย์ มี
ธุรกิจอื่น ๆ	65	6,386	การดำเนินธุรกิจผูกพันกับกลุ่มการเมืองตลอดสาม
			ทศวรรษที่ผ่านมา
			- ธุรกิจสำคัญ: - ธนาคารกรุงเทพ, บริษัทสินเอเซีย
รวม	80	121,769	
๒. กลุ่มเดอะไพพลีย์			- ธุรกิจเดิมเป็นอุตสาหกรรมสุรา-โรงยาฝิ่น โรงรับ
ธุรกิจการเงิน	22	39,990	จำนำและอุตสาหกรรมป่าไม้ ต่อมาได้ขยายเข้าไป
ธุรกิจอื่น ๆ	71	4,733	ในธุรกิจการเงิน การค้า และอุตสาหกรรมต่าง ๆ
			มีธุรกิจลงทุนกับตระกูล เอื้อวัฒนสกุล-เศรษฐภักดี-เอื้อ
			ชูเกียรติ-ศรีเพ็ญพูน
			- ธุรกิจสำคัญ: - ธนาคารศรีนคร, บริษัทสราชมหาราชบุรี
รวม	93	44,724	
๓. กลุ่มลำซำ			- เดิมมีกิจการสำคัญในอุตสาหกรรมป่าไม้ การค้าข้าว
ธุรกิจการเงิน	7	35,345	และส่งสินค้าเข้า ต่อมาขยายธุรกิจเข้าไปในธุรกิจ
ธุรกิจอื่น ๆ	58	3,335	การเงิน
รวม	65	38,680	
๔. สำนักงานทรัพย์สิน			- ธุรกิจสำคัญ: - ธนาคารไทยพาณิชย์, บริษัทปูนซิเมนต์
ส่วนพระมหากษัตริย์			ไทย
ธุรกิจการเงิน	7	20,608	
ธุรกิจอื่น ๆ	39	15,298	
รวม	46	35,906	

ชื่อกลุ่ม	จำนวน บริษัท	ทรัพย์สิน	หมายเหตุ
๕. <u>กลุ่มรัตนรักษ์</u>			- เริ่มต้นจากธุรกิจเดินเรือและค้าข้าว แล้วขยายสู่
ธุรกิจการเงิน	4	18,690	ธุรกิจการเงิน การค้าและอุตสาหกรรม เดิมมีนาย
ธุรกิจอื่น ๆ	28	4,175	ทหารการเมืองร่วมด้วย มีการลงทุนกับตระกูลกาญจนพาสน์-มหาดำรงค์กุล-ตั้งจิตนบ-สินทรง
			-ธุรกิจสำคัญ:-ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, บริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง
รวม	32	22,866	
๖. <u>กลุ่มพีดีจอนคที</u>			-ผู้ถือหุ้นสำคัญ เป็นกลุ่มในเครือญาติคือตระกูลพีดีจ
ธุรกิจการเงิน	2	10,337	จอนคที-อินทรทูต-ปราโมช และพีศาลบุตร
ธุรกิจอื่น ๆ	4	470	-ธุรกิจสำคัญ.-ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ
รวม	6	10,807	
๗. <u>กลุ่มกาญจนพาสน์</u>			-ร่วมทุนกับกลุ่มมหาดำรงค์กุล-กลุ่มรัตนรักษ์-สนิทวงศ์
ธุรกิจการเงิน	2	9,487	-ธุรกิจสำคัญ:-ธนาคารนครหลวงไทย, บริษัทบาง
ธุรกิจอื่น ๆ	6	891	กอกแลนด์
รวม	8	10,378	
๘. <u>กลุ่มธรรมาธิชกุล</u>			-ธุรกิจสำคัญ.-ธนาคารเอเชียทรัส บริษัทชลประ
ธุรกิจการเงิน	4	6,907	ทานซีเมนต์, บางกอกเอ็นเดอเพนเมนท์
ธุรกิจอื่น ๆ	11	2,566	
รวม	15	9,473	
๙. <u>กลุ่มเพ็ญชาติและ <u>ชลวิจารณ์</u></u>			-เคยมีบทบาทสมัยจอมพลสฤษดิ์ และจอมพลถนอม
ธุรกิจการเงิน	3	6,309	-ธุรกิจสำคัญ:-สหธนาคาร, บริษัทปิยะณรงค์,
ธุรกิจอื่น ๆ	10	532	บริษัทชำนานู
รวม	13	6,841	

ชื่อกลุ่ม	จำนวนบริษัท	ทรัพย์สิน	หมายเหตุ
๑๐. <u>กลุ่มนันทากีวีวัฒน์</u>			-มีการร่วมทุนกับตระกูลบุญสูง
ธุรกิจการเงิน	1	2,238	-ธุรกิจสำคัญ:- ธนาคารแหลมทอง, กรุงเทพพืช
ธุรกิจอื่น ๆ	12	401	และไซโล กังสสินค้าไพศาล
รวม	13	2,639	
๑๑. <u>กลุ่มหวังผล</u>			-การประกอบกิจกรรมมีอยู่ในเครือญาติ มีการร่วม
ธุรกิจการเงิน	5	1,853	ทุนกับตระกูลลำซ่า-พิศาลบุตร
ธุรกิจอื่น ๆ	26	741	-ธุรกิจสำคัญ:-ธนาคารหวังผล, บริษัทพุดผล
รวม	31	2,594	
๑๒. <u>กลุ่มทรัพย์สิน</u>			-ธุรกิจสำคัญ ธนาคารไทยทงู
ธุรกิจการเงิน	1	2,859	
รวม ๑๒ กลุ่ม	403	309,536	

ที่มา: เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสริธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย, สถาบันไทยคดีศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ภาคผนวกที่หนึ่ง

ตารางที่ ๒๗

ระดับการกระจุกตัวทางธุรกิจในการส่งออกที่สำคัญ ปี ๒๕๒๒

(หน่วย: ร้อยละ)

สินค้าขาออกที่สำคัญ	มูลค่าการส่งออก		จำนวนผู้ส่งออก		ประมาณการสง
	ล้านบาท	ร้อยละ	รวม	รายใหญ่	ออกร้อยละ
มูลค่าสินค้าออกปี ๒๕๒๒	106,879	100.00	-	-	-
๑. ข้าว	15,479	14.48	84	5	32.58
				10	50.84
๒. ยางพารา	12,340	11.54	31	1	32.82
				2	55.26
๓. ดิบุก	9,256	8.66	1	1	100.00
๔. ข้าวโพด	5,641	5.28	160	5	22.54
				10	34.86
				15	44.00
๕. ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	9,870	9.23	51	5	28.68
				10	48.63
				15	66.16
๖. น้ำตาลดิบ	4,786	4.48	2	2	100.00
รวมสินค้าขาออก ๖ ชนิด	57,372	53.67	-	-	-
๗. สินค้าออกอื่น ๆ	49,507	46.33	-	-	-

ที่มา: เกरिकเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย, สถาบันไทยคดีศึกษาและเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔

หน้า ๑๑๑-๑๓๒.

๑๐ อันดับผู้ส่งออกข้าวโพดสูงสุด ปี ๒๕๒๕

บริษัท	(ม.ค.-ต.ค.)	หน่วย-ตัน
	ปริมาณส่งออก	% การส่งออก
๑. นานาพรธเอ็นเตอร์ไพร์ส	125,794	5.53
๒. คอนดี เนนส์โอเวอร์ซีส์	100,975	4.44
๓. ข้าวไชยพร	97,890	4.30
๔. กรุงเทพค้าข้าว	95,937	4.21
๕. รุ่งเรืองกิตติ	89,799	3.95
๖. เทรดเอ็นเตอร์ไพร์ส	83,422	3.67
๗. ชัยยง (๑๘๗๐)	70,591	3.10
๘. ป้ายเฮงลิ่ง	64,236	2.82
๙. คาร์กิลล์	45,839	2.01
๑๐. ชุมชุมสหกรณ์	40,882	1.80
รวม ๑๐ บริษัท	815,365	35.83
รวม ๒๐๔ บริษัท	2,276,157	100.00

ที่มา : ประชาชาติธุรกิจ ๘ มกราคม ๒๕๒๖

ตารางที่ ๒๘

ผู้ส่งออกข้าวสูงสุด ๑๒ อันดับแรก ปี ๒๕๒๔ (ม.ค.-ก.ย.) หน่วย:ตัน

บริษัท	ปริมาณส่งออก	ปริมาณส่งออกรวม	%การส่งออก
๑. <u>องค์การคลังสินค้า</u>	-	473,263	16.49
๒. <u>กลุ่มหุ้นหัวเข็ง</u>	-	441,982	15.56
เกษตรรุ่งเรืองฯ	236,744	-	-
ชัยเศรษฐ์รุ่งเรือง	128,496	-	-
เกษตรวัฒนาการ	51,849	-	-
พรรุ่งเรืองฯ	24,893	-	-
๓. <u>ข้าวไชยพร</u>	-	163,269	5.69
๔. <u>นครหลวงค้าข้าว</u>	-	122,420	4.27
๕. <u>กลุ่มแสงทองค้าข้าว</u>	-	115,346	4.02
แสงทองค้าข้าว	66,238	-	-
สินชัยพืชผล	49,108	-	-
๖. <u>กลุ่มหังเฮียะเข็ง</u>	-	109,096	3.80
ธนาพรชัย	106,174	-	-
ไทยพัฒนาสากล	2,922	-	-
๗. <u>รวมข้าวสยาม</u>	-	84,712	2.95
๘. <u>กลุ่มไทยฟ้า</u>	-	84,188	2.93
ไทยฟ้า (๒๕๑๑)	82,570	-	-
พงษ์ไทยค้าข้าว	1,618	-	-
๙. <u>กลุ่มบัวเฮงล้ง</u>	-	82,519	2.88
บัวเฮงล้ง	80,288	-	-
สยามค้าข้าว	2,231	-	-
๑๐. <u>กิจพร</u>	-	77,641	2.71
๑๑. <u>องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร</u>	-	77,022	2.68
๑๒. <u>ข้าวกรุงสยาม</u>	-	72,506	2.53
รวม ๑๒ บริษัท		1,903,964	66.51
รวมทุกบริษัท		2,869,395	100.00

ที่มา : ประชาชาติธุรกิจ, ๘ มกราคม ๒๕๒๖

ตารางที่ ๓๐

ระดับการกระจุกตัวทางธุรกิจในอุตสาหกรรมที่สำคัญบางประเภทปี ๒๕๖๑-๒๕๖๒

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนผู้ ผลิตรวม	ผู้ผลิตรายใหญ่	
		จำนวน	กำลังการผลิต%
๑. การถลุงดีบุก	3	1	99.00
๒. น้ำมันปิโตรเลียม	4	1	-
๓. ปูนซีเมนต์	3	1	-
๔. เหล็ก เติ้ม	7	4	88.71
๕. น้ำตาลทราย	42	3	54.26
๖. ปุ๋ยเคมี	1	1	100.00
๗. ยางรถยนต์	3	1	42.07
๘. นมข้นหวาน	4	1	-
๙. สับปะรดกระป๋อง	14	3	71.15
๑๐. รถจักรยานยนต์	4	1	37.30
๑๑. เบียร์	3	1	-
๑๒. กระจกแผ่น	1	1	100.00
๑๓. ถังแก๊ส	1	1	100.00
๑๔. ผงชูรส	2	1	-
๑๕. การผลิตซีบและกระดุม	2	1	68.96
๑๖. ระเบิดดินเผาและโมเสก	10	1	-
๑๗. ชิ้นผ้าและทอผ้า	45	5	-
๑๘. อุตสาหกรรมฝ้ายกหวด	2	1	-
๑๙. อุตสาหกรรมอลูมิเนียม	1	1	100.00
๒๐. การสกัดน้ำมันละหุ่ง	1	1	100.00

ที่มา : เกरिकเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่

ในประเทศไทย สถาบันไทยคดีศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

หน้า ๑๗๒-๑๗๓.

ตารางที่ ๓๑

ลักษณะการกระจุกตัวในอุตสาหกรรมบางประเภทโดยพิจารณาจากผู้ผลิตรายใหญ่

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนผู้ผลิตรายใหญ่	ทรัพย์สิน (ล้านบาท)	ยอดขาย (ล้านบาท)
๑. การผลิตผงซักฟอก (๒๕๒๒)	4	1,140	2,680
๒. อุตสาหกรรมแท่ง (๒๕๒๑)	3	2,130	1,501
๓. เครื่องดื่ม (๒๕๒๑)	3	1,092	2,083
๔. สุราวิสกี้ (๒๕๒๑)	2	893	2,622
๕. การประกอบรถยนต์ (๒๕๒๑)	5	3,622	5,768
๖. เครื่องใช้ไฟฟ้า (๒๕๒๑)	3	514	1,165
๗. เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ และอิเล็กทรอนิกส์ โทรนิค เครื่องมือสื่อสาร (๒๕๒๑)	2	376	1,181
๘. ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์ที่ใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง	3	1,266	1,688
๘. อุตสาหกรรมกระดาษ (๒๕๒๑)	3	1,744	1,020
๑๐. ไม้อัด (๒๕๒๑)	3	824	636
๑๑. อุตสาหกรรมผลิตสังกะสีแผ่น (๒๕๒๒)	2	529	1,000
๑๒. อุตสาหกรรมอาหารสัตว์	9	2,324	4,411

ที่มา : เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย, สถาบันไทยคดีศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

ตารางที่ ๓๒

ทรัพย์สินของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ปี ๒๕๒๑-๒๕๒๒*

หน่วย : ล้านบาท

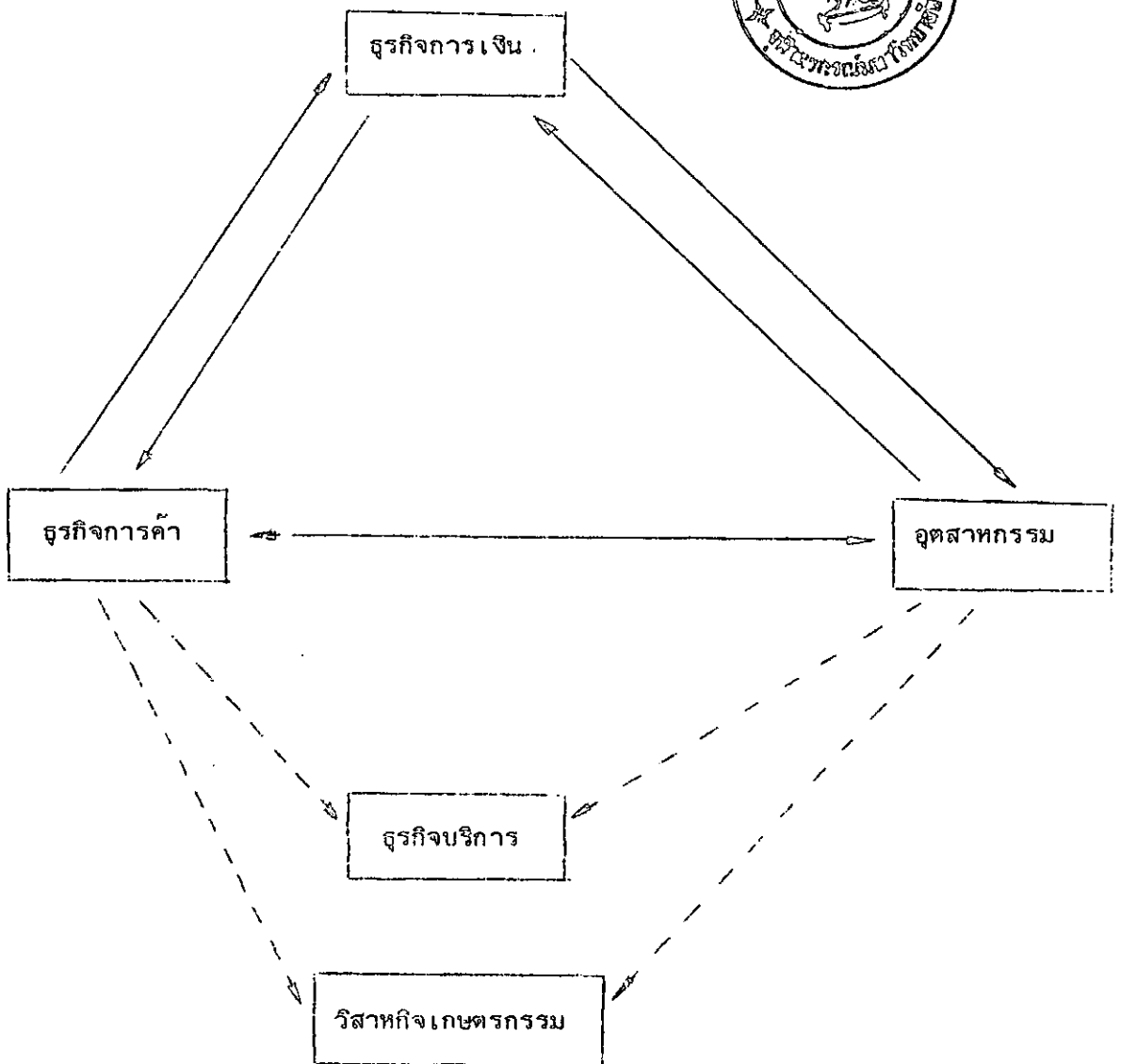
ขนาดของทรัพย์สินของกลุ่มธุรกิจ	จำนวน กลุ่ม	จำนวน บริษัท	ทรัพย์สิน	ร้อยละ
๑. กลุ่มธนาคารพาณิชย์ทรัพย์สิน ๒๐,๐๐๐ ล้านบาท	5	316	263,945	61.5
๒. กลุ่มธนาคารพาณิชย์ทรัพย์สิน ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ ล้านบาท	7	87	45,591	10.6
๓. กลุ่มธุรกิจ ๓,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท	12	384	63,756	14.9
๔. กลุ่มธุรกิจ ๒,๐๐๐ - ๒,๙๐๐ ล้านบาท	6	72	14,784	3.4
๕. กลุ่มธุรกิจ ๑,๐๐๐ - ๑,๔๔๐ ล้านบาท	16	159	20,534	4.7
๖. กลุ่มธุรกิจ ๕๐๐ - ๙๙๐ ล้านบาท	19	134	13,925	3.2
๗. กลุ่มธุรกิจ ๑๐๐ - ๔๙๐ ล้านบาท	31	178	7,330	1.7
รวม	96	1,230	429,865	100.0

ที่มา : รวบรวมจากตารางที่ ๒๖, และตารางในภาคผนวก

*ดูรายละเอียดในภาคผนวก

แผนภาพที่ ๒

รูปแบบพื้นฐานในการขยายอาณาจักรธุรกิจของ
ธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย



เส้นหนึ่ก :- แสดงถึงรูปแบบที่เกิดขึ้นเป็นปกติ

เส้นไข่ปลา :- แสดงถึงรูปแบบที่เกิดขึ้นเป็นบางกรณี

๓. การเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมของธุรกิจ

จากการที่ประเทศไทยได้เปิดประตูการค้ากับประเทศตะวันตก นับตั้งแต่การทำสนธิสัญญาบาวริง จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเริ่มแทรกซึมเข้ามาทำให้โครงสร้างทางสังคมไทยในช่วงปี ๒๔๙๓-๒๕๐๒ มีลักษณะที่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคมตามลักษณะอาชีพนี้จะปรากฏชัดในเขตกรุงเทพฯ เท่านั้น อันเป็นผลมาจากการที่กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในขณะที่ยังคงไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงมากนัก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมในกรุงเทพฯ (ช่วงปี ๒๔๙๓-๒๕๐๒) สามารถแบ่งได้เป็น ๔ ชั้นคือ¹

๑. ชั้นสูง มีผู้ดีเก่า เช่น เชื้อพระวงศ์ ข้าราชการระดับสูง ผู้นำทางการเมืองที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ

๒. ชั้นกลางระดับสูง แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกคือ พ่อค้าชาวจีนที่ผูกขาดการส่งออก กลุ่มหลังคือ ข้าราชการไทย ผู้ประกอบการระดับย่อยที่เป็นคนไทย ครู นักหนังสือพิมพ์ และเสมียน พนักงาน

๓. ชั้นกลางระดับต่ำ แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกคือ พ่อค้าย่อยชาวจีน กลุ่มหลังคือ คนชักรถ ข่างตัดผมฯ ซึ่งส่วนมากเป็นคนไทย

๔. ชั้นต่ำสุด ประกอบด้วยกรรมกรในโรงงาน กรรมกรก่อสร้าง พ่อค้าแม่ค้าซึ่งส่วนมากเป็นคนไทย มีคนจีนเป็นส่วนน้อย

¹David A. Wilson, "Thailand" in Government and Politics of Southeast Asia George Meturman Kahin (ed) (Cornell University Press, Ithaca and Condon, 1964), p. 35.

ธีรเวทย์ ประมวลรัฐกร, "ขบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและค่านิยมของสังคมไทย" ใน แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในปัจจุบัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รวมบทความสัมภาษณ์ ๓ ค่ายอนุชนโปรแตสแตนต์, เชียงใหม่ ๒๕๒๓, เอกสารโรเนียว) หน้า ๑๖-๑๘.

โครงสร้างของชนชั้นในกรุงเทพฯ เริ่มเปลี่ยนแปลงในระหว่างช่วงปี ๒๕๐๓-๒๕๑๒ ซึ่งเป็นช่วงของการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ ชนชั้นกลางระดับสูงซึ่งส่วนมากเป็นนักธุรกิจชาวจีนที่ควบคุม เศรษฐกิจของประเทศได้แปรสภาพเป็นบูมิ่งคั้งในสังคมไทยและข้าราชการไทยที่ร่วมมือกับนักธุรกิจชาวจีน เปลี่ยนฐานะทางสังคมเลื่อนชั้นตัวเองไปเป็นชนชั้นสูง ส่วนชนชั้นกลางก็เริ่มเปิดกว้างขึ้นสำหรับคนไทยที่ยกระดับฐานะของตนเองขึ้นมาจากสถานภาพทางการศึกษา การเข้ารับราชการ และสำหรับพ่อค้าชาวจีนระดับกลางที่เริ่มสะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของตนจากการประกอบธุรกิจจนยกฐานะ เป็นชนชั้นกลางในสังคมไทย

เมื่อสภาพเศรษฐกิจของไทยได้พัฒนา เข้าสู่ลักษณะการเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมากขึ้น ความสำคัญของการซื้อขายแลกเปลี่ยนเข้ามา เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนมากขึ้น ผู้ประกอบการทางด้านธุรกิจหรือนักธุรกิจก็มีความสำคัญมากขึ้น จากความสำคัญของนักธุรกิจดังกล่าว ทำให้สถานภาพทางสังคมของพ่อค้าและนักธุรกิจดีขึ้น ในขณะที่สถานภาพของชนชั้นขุนนางหรือข้าราชการเริ่มเสื่อมถอยลง เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางรายได้ของข้าราชการได้ตกต่ำลง ทำให้ไม่สามารถดำรงสภาพความเป็นอยู่ได้ในระดับเดิม จึงทำให้สถานภาพในสังคมของข้าราชการเริ่มตกต่ำลงเรื่อย เมื่อพิจารณาถึงรายได้ เปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารชั้นสูงในธุรกิจขนาดใหญ่กับผู้บริหารชั้นสูงในระบบราชการไทยในระดับปลัดกระทรวงหรือนายกรัฐมนตรีแล้ว ปรากฏว่าผู้บริหารในระดับสูงของธุรกิจขนาดใหญ่มีรายได้มากกว่าข้าราชการประมาณ ๑๐ เท่าตัว¹ ข้าราชการจึงมักจะลาออกจากราชการเพื่อเข้าทำงานกับภาคธุรกิจเอกชนที่ให้รายได้สูงกว่า หรือมีการซื้อตัวบุคคลากรที่มีความสามารถจากภาครัฐบาลโดยภาคธุรกิจเอกชน เช่น กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เสียนักวิชาการระดับปริญญา เอกสามคน ถูกซื้อตัว

¹ เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสือธรรม, การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจไทยในรอบ ๒๕ ปี, หน้า ๓๑.

ไปอยู่บริษัท ซี.พี. บริษัทมอนซานโต้ และเจียไต๋¹ โดยทางบริษัทขอใช้เงินคืนต่อทางราชการตามที่ข้าราชการนั้น ๆ มีข้อมูลผูกพันอยู่

ข้อแตกต่างทางด้านอัตราเงินเดือนระหว่างภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐบาล ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่จบการศึกษาในระดับสูง ๆ มุ่งสู่ภาคธุรกิจเอกชนมากขึ้น เช่น ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจจากต่างประเทศ ถ้าเข้าทำงานในธุรกิจเอกชน ธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ตำแหน่งที่ได้จะอยู่ในระดับไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยผู้จัดการ เงินเดือนที่ได้อยู่ในเกณฑ์ ๑๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป พร้อมทั้งสวัสดิการและผลประโยชน์อื่น ๆ ขณะที่เข้ามาเริ่มรับราชการต้องตั้งต้นเป็นข้าราชการระดับ ๓ เงินเดือน ๓,๗๔๔ บาท² ซึ่งแตกต่างกันมาก ดังนั้น ในปัจจุบันภาคธุรกิจเอกชนจึงมีบุคลากรที่มีการศึกษาสูงพอ ๆ กับภาครัฐบาล กอรปกับมีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงทำให้บุคลากรในภาคธุรกิจได้ยกระดับฐานะทางสังคมของตนสูงทัดเทียมกับข้าราชการด้วย

จากการศึกษาของสุธี ประสาทเศรษฐ์ เกี่ยวกับเบื้องหลังและการเลื่อนฐานะของผู้นำธุรกิจไทยในปี ๒๕๒๒ พบว่า ผู้นำทางธุรกิจของไทยโดยเฉลี่ยแล้วจะมีอายุระหว่าง ๔๓-๔๔ ปี อันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยเป็นเหตุให้ผู้บริหารรุ่นหนุ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น³

¹ ฐานเศรษฐกิจ, วันที่ ๑๐-๑๕ มกราคม ๒๕๒๖, หน้า ๑๖.

² วารสารดอกเบญจ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๓ (มีนาคม ๒๕๒๖) หน้า ๔๗-๔๘.

³ Suthy Prasartset, Thai Business Leaders : Men and Careers in a Developing Economy (Institute of Developing Economics, Tokyo, Japan; 1980), p. 34.

ข้อมูลตารางที่ ๓๓ ช่วงอายุของนักธุรกิจที่ สุธิ ประศาสน์ เศรษฐ์ ได้วิจัยช่วงระหว่าง ๒๔-๓๖ ปี จะพบว่า ช่วงอายุระหว่าง ๒๔-๓๔ ปี ของผู้นำธุรกิจมีจำนวนถึงร้อยละ ๔๒ รองลงมาคือช่วงอายุ ๔๐-๔๔ ปี ร้อยละ ๒๖ ช่วงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ ๔ เท่านั้น แสดงว่าผู้นำทางธุรกิจรุ่นหนุ่มที่เกิดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ เริ่มเข้ามามีบทบาททางธุรกิจ แทนผู้นำทางธุรกิจรุ่นก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง นอกจากนี้ผู้นำทางธุรกิจร้อยละ ๓๔ อยู่ในภาคอุตสาหกรรมร้อยละ ๒๔ อยู่ในภาคการเงินและธนาคาร และร้อยละ ๑๖ อยู่ในภาคการค้าบริการรวมทั้งสามภาคเท่ากับร้อยละ ๘๓ ในขณะที่ภาคเกษตรกรรม และเหมืองแร่มีเพียงร้อยละ ๑๗ เท่านั้น

ตารางที่ ๓๓

จำแนกอายุผู้นำธุรกิจตามประเภทกิจการ

หน่วย : ร้อยละ

ประเภทกิจการ	ช่วงอายุของผู้นำธุรกิจ				รวม	
	24-39	40-49	50-59	60+	ร้อยละ	จำนวน
การผลิตสินค้าเกษตรกรรม	11.6	5.7	10.2	5.9	9.3	19
เหมืองแร่	11.6	7.9	8.2	5.9	7.8	16
อุตสาหกรรม	44.2	43.4	24.5	35.3	38.5	79
การค้าและบริการ	11.6	13.2	18.4	35.3	15.6	32
การธนาคารและการเงิน	20.9	35.8	38.8	17.6	28.8	59
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	-
จำนวน	86	53	49	17	205	205
ร้อยละ	41.9	25.9	23.9	8.3	100	-

ที่มา : Suthy Prasartset, Thai Business Leaders., p. 35.

เมื่อพิจารณาภูมิหลังทางครอบครัวของผู้นำทางธุรกิจแล้ว จากตารางที่ ๓๔ พบว่ามีเพียงร้อยละ ๐.๕ เท่านั้น ที่บิดามีอาชีพเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ ส่วนมากแล้วภูมิหลังของผู้นำทางธุรกิจปัจจุบันมาจากครอบครัวที่บิดา เป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ ถึงร้อยละ ๓๐ รองลงมาก็มีบิดาเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดเล็กร้อยละ ๒๑.๕ และมีบิดาเป็นข้าราชการระดับสูงถึงร้อยละ ๑๒

ตารางที่ ๓๔

ภูมิหลังอาชีพบิดาของผู้นำทางธุรกิจ

ภูมิหลังอาชีพบิดาผู้นำธุรกิจ	จำนวน	ร้อยละ
คนงานไร้ฝีมือ	1	0.5
คนงานมีฝีมือ	9	4.5
ชาวนาระดับเล็กและกลาง	13	6.5
ชาวนารวย หรือเจ้าของที่ดิน	3	1.5
เสมียนพนักงาน	5	2.5
เจ้าของธุรกิจระดับเล็ก	43	21.5
เจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่	60	30.0
ผู้บริหารธุรกิจระดับกลางและระดับใหญ่	18	9.0
ข้าราชการระดับกลางและระดับต่ำ	13	6.5
ข้าราชการระดับสูง	24	12.0
ผู้ประกอบการวิชาชีพ	6	3.0
อื่น ๆ	5	2.5
รวม	200	100.0

ที่มา : แหล่งเดียวกับตารางที่ ๓๓ หน้า ๓๗

ภูมิหลังทางการศึกษาของผู้นำธุรกิจในปัจจุบัน จากข้อมูลตารางที่ ๓๔ พบว่า จำนวนร้อยละ ๔๔ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๒๘ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ ๔ เท่านั้น ที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยม เมื่อพิจารณาช่วงอายุแล้วผู้นำธุรกิจ ปัจจุบันในระหว่าง อายุ ๔๐ ปีลงมา ๔๐-๔๔ ปี และ ๕๐-๕๔ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ ๕๐ แต่การศึกษาของผู้นำธุรกิจที่สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป ช่วงอายุ ๔๐ ปีลงมา พบว่ามีถึงร้อยละ ๓๘.๔ มากกว่าผู้นำธุรกิจช่วงอายุอื่น ๆ

ตารางที่ ๓๔

ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและร้อยละของอายุผู้นำธุรกิจปี ๒๕๒๒

หน่วย: ร้อยละ

ระดับการศึกษา	อายุของผู้นำธุรกิจ ปี ๒๕๒๒				รวม
	24-39	40-49	50-59	60+	
ไม่ได้รับการศึกษา	1.2	0	0	0	0.5
ประถมศึกษาภาคบังคับ	1.2	0	6.3	14.3	3.0
มัธยมศึกษา	2.3	5.8	8.3	14.3	5.5
วิชาชีพ	7.0	15.4	20.8	21.4	13.5
ปริญญาตรี	50.0	51.9	50.0	28.6	49.0
สูงกว่าปริญญาตรี	38.4	25.0	14.6	21.4	28.0
อื่น ๆ	0	1.9	0	0	0.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	86	52	48	14	200

ที่มา : แหล่งเดียวกับตารางที่ ๓๓, หน้า ๖๐.

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษารุ่นบิดาของผู้นำธุรกิจมีเพียงร้อยละ ๑๗.๗ เท่านั้นที่ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนมากจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ ๒๑.๓ ระดับมัธยมร้อยละ ๒๕ และระดับวิชาชีพร้อยละ ๑๖.๕ และในรุ่นปู่ของผู้นำธุรกิจมีเพียง ร้อยละ ๑๐.๖ ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ ๑๔.๔ ไม่ได้รับการศึกษาและร้อยละ ๒๗.๑ จบประถมศึกษาร้อยละ ๒๓.๔ จบมัธยมศึกษา (ตารางที่ ๓๖)

ตารางที่ ๓๖

ระดับการศึกษาผู้นำธุรกิจ, บิดา และปู่ของผู้นำธุรกิจ

ระดับการศึกษา	ผู้นำธุรกิจปี๒๕๒๒		บิดา		ปู่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0.5	15	9.1	16	18.8
ประถมศึกษาภาคบังคับ	6	2.9	35	21.3	23	27.1
มัธยมศึกษา	11	5.5	41	25.0	20	23.5
วิชาชีพ	27	13.4	27	16.5	9	10.6
ปริญญาตรี	99	49.3	29	17.7	9	10.6
สูงกว่าปริญญาตรี	56	27.9	4	2.4	0	0
อื่น ๆ	0	0	2	1.2	0	0
ไม่ตอบ	1	0.5	11	6.7	8	9.4
รวม	201	100.0	164	100.0	85	100.0

ที่มา : แหล่งเดียวตารางที่ ๓๓ หน้า ๖๔.

ถ้าแบ่งโครงสร้างของสังคมไทยเป็นสามชนชั้นอันเป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังที่กล่าวมาแล้ว จากข้อมูลในตารางที่ ๓๗ จะพบว่าผู้นำทางธุรกิจร้อยละ ๕๒.๕ มาจากครอบครัวที่บิดาอยู่ในชนชั้นสูงร้อยละ ๓๓ มาจากครอบครัวชนชั้นกลางและร้อยละ ๑๑.๕ มาจากครอบครัวชนชั้นต่ำ ธุรกิจประเภทการธนาคารและการเงิน ร้อยละ ๖๐ มาจากชนชั้นสูง ร้อยละ ๒๘ จากชนชั้นกลางและร้อยละ ๑๒ มาจากชนชั้นต่ำ ธุรกิจประเภทการค้าและบริการผู้นำธุรกิจด้านนี้มาจากครอบครัวของชนชั้นกลางร้อยละ ๕๒ จากชนชั้นสูงร้อยละ ๓๔ และชนชั้นต่ำร้อยละ ๑๔

จากข้อมูลที่แสดงมานี้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมของภาคธุรกิจเอกชนซึ่งมีข้อสังเกตดังนี้ คือ

๑. ผู้นำนักธุรกิจ หรือผู้บริหารธุรกิจในปัจจุบัน เป็นบุคคลที่อยู่ในวัยหนุ่ม ช่วงอายุ ๒๔-๓๔ ปี ซึ่งเป็นรุ่นลูกของนักธุรกิจเก่า
๒. บิดาของผู้นำนักธุรกิจเหล่านี้ส่วนมาก เป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีเจ้าของธุรกิจระดับเล็กและข้าราชการชั้นสูงบ้าง
๓. ผู้นำนักธุรกิจมีระดับการศึกษาชั้นปริญญาตรีมากที่สุด ซึ่งอยู่ในวัยระหว่าง ๒๔-๔๔ ปี และมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีรองลงมา ซึ่งช่วงอายุของนักธุรกิจระหว่าง ๒๔-๓๔ ปี มักจะสำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมากกว่าช่วงอายุอื่น
๔. พื้นฐานการศึกษาของบิดาและปู่ของผู้นำทางธุรกิจ อยู่ในระดับการศึกษาภาคบังคับ และมีมัธยมศึกษาถึงร้อยละ ๔๖ และ ๕๑ ตามลำดับขณะที่การศึกษาระดับปริญญาตรี มีเพียงร้อยละ ๑๔ และ ๑๑ ตามลำดับ
๕. และพื้นฐานทางชนชั้นของผู้นำทางธุรกิจมักจะมาจากชนชั้นสูง เป็นส่วนใหญ่

ดังนั้น ผู้นำธุรกิจปัจจุบันซึ่งส่วนมาก เป็นคนรุ่นหนุ่มได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษาสูงจากครอบครัวที่มีฐานะดี แต่บิดายังมีการศึกษาไม่สูงนัก การศึกษาระดับสูง กอปรกับฐานะทางชนชั้นสูงย่อมทำให้สถานภาพทางสังคมของนักธุรกิจและผู้ประกอบธุรกิจสูงขึ้นด้วย

ตารางที่ ๓๗

ระดับชนชั้นทางสังคมของบิดาผู้นำธุรกิจจำแนกตามประเภทธุรกิจ

ประเภทกิจการของผู้นำธุรกิจ	ระดับชั้นของบิดาผู้นำธุรกิจ				
	ชั้นสูง	ชั้นกลาง	ชั้นต่ำ	รวม	จำนวน
การผลิตสินค้าเกษตรกรรม	61.2	33.4	5.6	100	18
เหมืองแร่	68.9	31.3	0	100	16
ผลิตภัณฑ์เคมี	36.4	36.4	27.3	100	11
เครื่องมือจักรกล	65.3	24.0	10.3	100	29
วัสดุก่อสร้าง	54.6	27.3	18.2	100	11
ทอผ้า	52.9	35.3	11.8	100	17
การค้าและบริการ	34.4	51.6	13.7	100	29
Miscellaneous Manufactures	54.6	36.4	9.1	100	11
การธนาคารและการเงิน	60.3	27.6	12.0	100	58
รวมประเภทธุรกิจทั้งหมด	52.5	33.0	11.5	100	-
จำนวน	111	66	23	-	200

ที่มา : แหล่งเดียวกับตารางที่ ๓๓, หน้า ๔๘.

หมายเหตุ

ชั้นสูง ประกอบด้วย เจ้าของที่ดิน เจ้าของและผู้บริหารธุรกิจขนาดใหญ่
ข้าราชการระดับสูง และผู้ประกอบการวิชาชีพต่าง ๆ

ชั้นกลาง ประกอบด้วย เสมียนพนักงาน เจ้าของธุรกิจระดับเล็ก และข้าราชการชั้นผู้น้อย

ชั้นต่ำ ประกอบด้วย ชาวนา กรรมกรมีฝีมือ และกรรมกรไม่มีฝีมือ



สรุปได้ว่าจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาคธุรกิจ เอกชนนับตั้งแต่การเร่งรัดพัฒนาประเทศปี ๒๕๐๔ เป็นต้นมา ภาคเกษตรกรรมยังเป็นภาคหลักของ เศรษฐกิจไทย ในแง่มีประชาชนเกี่ยวข้องกับการผลิตถึงร้อยละ ๗๔ ในปี ๒๕๒๑ แต่เมื่อเทียบกับสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติแล้ว ปัจจุบันเศรษฐกิจภาคบริการและอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงกว่าภาคเกษตรกรรม

ในรอบยี่สิบปีที่ผ่านมาภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการได้เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก แต่การเติบโตนั้นมีลักษณะของการกระจุกตัวอยู่บริเวณกรุงเทพมหานคร ภาคอุตสาหกรรมของไทยกำลังก้าวไปสู่อุตสาหกรรมหนักในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๔ ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีการผลิตอุตสาหกรรม เพื่อทดแทนการนำเข้าในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๑-๒ นับแต่แผนพัฒนาฉบับที่ ๓ เริ่มผลิตสินค้าเพื่อส่งออกมากขึ้น

จากการพัฒนานี้เป็นเหตุให้ภาคธุรกิจ เอกชนของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เกิดการขยายตัวของธุรกิจการค้า และธุรกิจการเงินการธนาคาร ผลจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นคือ เกิดลักษณะการผูกขาดหรือกระจุกตัวทางเศรษฐกิจทั้งภาคอุตสาหกรรมการค้า การเงินและการธนาคาร อำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศตกอยู่ในมือของผู้นำ กลุ่มธุรกิจผูกขาดไม่กี่ครอบครัว ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหล่านี้สามารถใช้พลังทาง เศรษฐกิจของตนที่ควบคุมกลไกทางเศรษฐกิจทุกหัวระแหง ยับยั้งค้ำให้รัฐบาลกำหนดนโยบาย หรือร่วมมือกับผู้มีอำนาจการปกครองกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของกลุ่มได้

ขณะเดียวกันสถานภาพทางสังคมของธุรกิจ เอกชน เริ่มสูงขึ้นทัดเทียมกับภาครัฐบาล ด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ บวกกับผู้นำธุรกิจมีการศึกษาที่สูงขึ้นไม่ใช่พ่อค้าชาวจีนแต่เป็นลูกหลานพ่อค้าชาวจีนที่ถูกผสมกลมกลืน เป็นคนไทยและมีการศึกษาสูงขึ้น